

Larkuse sõnad.

Piiblist

Salomoni raamatutest ja Iobi ja Siraki
ja Tobia raamatust

kokku korjanud

J. Kurrik.

Jurjewis (Tartus).

Trükitud K. Mattiesen'i juures.

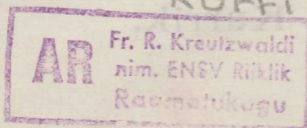
1901.

Къ напечатанію этой рукописи со стороны Лиф-
ляндской Еванг.-Лютер. Консисторіи препятствій не
имѣется.

22-го февр. 1901.
№ 195.

Г. Эрнъ,
ассессоръ консисторіи.

Дозволено цензурою. — Юрьевъ, 28-го іюня 1901 года.

67.376

Annetus.

Saada enesele tarkust; saada enesele mõistust!
— Saada oma süda õpetuse alla ja omad kõrvad
tundmise kõnede poole! Õp. 4, 5; 23, 12.

Sest Jumal ei armasta ei ühtegi muud kui seda,
kes tarkusega ühes elab. Tark. 7, 28.

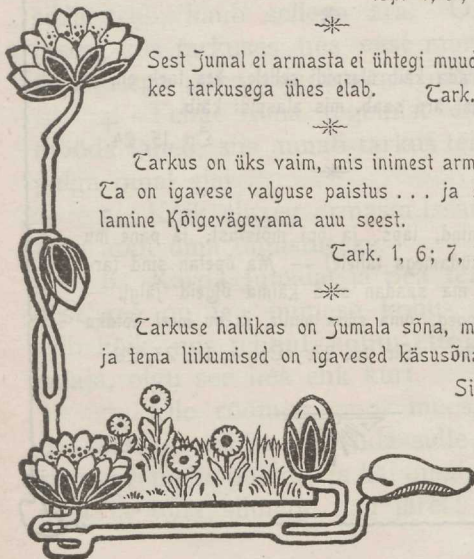
Tarkus on üks vaim, mis inimest armastab. —
Ta on igavese valguse paistus . . . ja selge voo-
lamine Kõigevägevama auu seest.

Tark. 1, 6; 7, 26. 25.

Tarkuse hallikas on Jumala sõna, mis kõrges,
ja tema liikumised on igavesed käsusõnad.

Sir. 1, 5.

Mina, tarkus, elan oi juures ja leian hea mõtete tundmise. Mina armastan neid, kes mind armastavad, ja kes mind aegsaste otsivad, leiavad mind.

Ja nüüd, lapsed, võtke mind kuulda, ja väga õnsad on need, kes minu teed hoiavad. Kuulge õpetust ja saage targaks ja ärge tõrkuge vastu!

Sest kes mind leiab, see leiab elu ja saab Jehova käest kätte, kust temal hea meel on. Aga kes minu vastu pattu teeb, see teeb vägivalda oma hingele; kõik, kes mind vihkavad, need armastavad surma.

Õp. 8, 12. 17. 32. 33. 35. 36.

Elu teerada käib ülespidi sellele, kes tark on, et ta põrgu eest ära saab, mis alaspidi käib.

Õp. 15, 24.

Kuule mind, laps, ja õpi mõistust, ja pane mu sõnu oma südamega tähele! — Ma õpetan sind tarkuse teele, ma saadan sind käima õigeid jälgi. — Anna, mu poeg, oma süda mulle, ja su meel hoidku minu viisisid. Sir. 16, 27. Õp. 4, 11; 23, 26.

I.

1. Kõigil asjadel on määratud aeg, ja aeg on igal asjal, mis ette võetakse päikese all.

2. Kõik, mis mullast on, saab jälle mullaks, otsekui kõik vesi meresse tagasi läheb.

3. Kõik kaduv tegu kaub ära, ja see, kes seda teeb, kaub sellega ära. Õnnis on see mees, kes tarkuses hea eest muretseb ja kes mõistusega püha asjade peale mõtleb.

4. Tehke oma tegemist enne kui aeg mööda läheb, siis annab tarkus teile teie armu-palga omal ajal.

5. Kõik eluaeg armasta Issandat ja hüüa teda appi oma õnnistuseks.

6. Karda Jumalat ja pea tema käskusid, sest see on iga inimese kohus. Sest Jumal viib kõik, mis tehtud, kohtu ette, ja kõik, mis salaja, olgu see hea ehk kuri.

7. Ole rõõmus, noor mees, oma noore ea sees, ja tehku su süda sulle head rõõmu su nooremehe põlves, ja käi oma südame teede peal ja oma silmade näu järel; aga sa pead

teadma, et Jumal sind kõige see pärast kohtu ette viib.

8. Pane aega tähele ja hoiä ennast kurja eest ja ära saada oma hinge mitte häbi sisse.

9. Ja mõtle oma Looja peale omas nooremehe põlves, enne kui veel pole tulnud kurjad päevad ja aastad ligi ei saanud, kui sa ütled: Need ei ole mitte mu meele pärast; enne kui päike ja valgus pimedaks läheb ja kuu ja tähed; ja vihma järele pilved jälle tulevad; sel päeval, kui kojahoidjad tuiguvad ja vahvad mehed kässu lähevad; ja kui jahvatajad seisma jäänud, et neid pisut saanud, ja need, kes aknast vaatavad, pimedaks saanud; ja kui ukсед uulitsa poole lukku pannakse, kui veski kohin madalaks läinud, ja linnukese heale peale üles tõustakse, ja kõik laulutütred vaibuvad; kui ka kõrget paika kardetakse, ja tee peal mitu ehmatust on, kui mandlipuu õitseb, ja rohutirts koorma alla saanud, ja isu tühjaks saanud; kui inimene oma igavese koja poole on minemas, ja need, kes kaebdust teevad, uulitsa peal ümber käivad; enne kui hõbekõis venib ja kuldkauss lõhki läheb, ja kruus hallika juures katki murtakse, ja ratas kaevu juures katki rõhutakse, ja nõnda põrm mulda jälle saab, nõnda kui ta olnud, ja vaim jälle Jumala juure läheb, kes teda on andnud.

10. Oh sina vanemate Jumal ja oma halastuse Issand, kes sa kõik oma sõna läbi teinud, ja olid oma tarkuse läbi inimese valmistanud, et ta pidi valitsema loomade üle, mis sinu tehtud, ja et ta pidi maailmas valitsema pühastuses ja õiguses ja heakohtlase meelega kohut mõistma. Anna mulle see tarkus, mis ikka sinu aujärgede ees on, ja ära heida mind mitte ära oma laste seast. Sest ma olen su sulane, sinu ümmardaja poeg, üks nõder inimene, kellel lühike eluaeg, ja kes veel nõdrem kohtu ja käsuõpetuste tundmises. Sest kui keegi inimeste seast ka täieste mõistlik oleks, siis ei arvata teda ei miksgi, kui see tarkus puudub, mis sinust tuleb. Ja sinu juures on tarkus, mis su tegusid nägi ja seal juures oli, kui sa maailma tegid, ja tunneb, mis su meelest armas ja mis õige on su käskusid mööda. Läkita teda püha taevaste seest välja, läkita teda oma suurest aujärjest, et ta mu juures olles tööd teeks, et ma võiksin tunda, mis õieti su meele pärast on.

2.

1. Kes tark, kardab ja lahkub kurjast ära; aga halp vihastab hirmsaste ja on julge.

2. Iga oiuga inimene ajab oma asju mõistusega; aga halp lautab meeletumad viisid välja.

3. Kellel pole meelt peas, sellele on meeletu viis rõõmuks; aga mõistlik mees võtab õiget teed käia.

4. Kes õpetust armastab, see armastab tundmist; aga kes noomimist vihkab, see on toter.

5. Kes ei hooli õpetusest, põlgab oma hinge ära; aga kes noomimist võtab kuulda, see saab targa südame kätte.

6. Kes ei ole mõistliku meelega, see ei võta õpetust; aga seda mõistlikku meelt on ka, mis kibedust täis.

7. Sellel on vaesus ja häbinaer, kes ei hooli õpetusest; aga kes noomimist võtab kuulda, saab auustatud.

8. Targad saavad auu pärisosaks; aga halbid saavad häbinaeru kätte.

9. Meest kiidetakse tema mõistuse järele; aga kes kõvera südamega on, ei saa miksgi pandud.

10. Kes tarkadega ümber käib, see saab targaks; aga kes halpide seltsi heidab, sellele tuleb paha lugu.

11. Rumal usub kõiki sõnu; aga oiuga mees paneb oma sammusid tähele.

12. Rumalad saavad meeletumad viisid pärisosaks; aga need, kellel oid on, ehivad endid tundmisega.

13. Jõle tõstab oma healt naerdes; aga mõistlik mees lähitab vaevalt suuga.

14. Tulgu karu, kes poegadest lahti saanud, inimese vastu, aga mitte halv oma meeletuma viisiga.

15. Õigete mõtted on nõnda kui kohus on; aga hõelate tark nõu on pettus.

16. Õigus hoiab seda, kellel täieste vaga viis on; aga hõelus segab patu sisse.

17. Õigus tõstab rahva kõrgeks; aga patt on rahvale tigidaks asjaks.

18. Kes õige, läheb oma sõbra läbi paremaks; aga hõelate viis eksitab neid ära.

19. Õige teab oma lojukse hingevaeva; aga hõelate halastus on väga hirmus.

20. Hõela tee on Jehova meelest hirmus; aga ta armastab seda, kes õigust taga ajab.

21. Jehova tee on kinnituseks sellele, kellel täieste vaga meel on, aga ehmatuseks neile, kes nurjatumat tööd teevad.

22. Õiglaste täieste vaga meel juhatab neid; aga nende segane meel, kes pettust teevad, raiskab neid ära.

23. Selle õigus, kes täieste vaga on, teeb tema viisid õigeks; aga hõel langeb oma hõeluse läbi.

24. Õnnetus ajab patusid taga; aga head tasutakse õigete kätte

25. Jehova kartus annab elupäivile jätku; aga hõelate aastaid lühendatakse.

26. Õigete peale ei pea mingisugust nurjatumat asja tulema; aga hõelad on täis õnnetust.

27. Sest õige inimene langeb seitsekorda ja tõuseb jälle üles; aga hõelad komistavad ja saavad õnnetuse sisse.

28. Jehova äraneedmine on hõela kojas; aga õigete eluaset õnnistab tema.

29. Kes hõel, lükatakse ära oma õnnetuse sisse; aga õigel on varjupaik ka omas surmas.

30. Tarkade keel teeb tundmise magusaks; aga halpide suu ajab meeletumaid sõnu rohkestest välja.

31. Jõledate suus on nende süda; aga tarkade südames on nende suu.

32. Lobade huuled jutustavad asju, misga neil ei ole tegemist; aga mõistlikkude sõnu vaagitakse kuldvaega.

33. Valskuse huuled on Jehova meelest hirmsad; aga kes truiste kõik teeb, see on tema meele pärast.

34. Kes õige, vihkab valskuse kõnet; aga kes hõel, saadab enese peale paha kõnet ja häbi.

35. Tõsine tunnistusmees ei valeta mitte; aga vale tunnistusmees ajab valet välja.

36. Õige inimese suu annab tarkust välja; aga pöörane keel kautatakse ära.

37. Tasane kostmine pöörab tulise viha tagasi; aga kibe sõna kihutab viha.

38. Tulise vihaga mees kihutab riidu; aga kes pika meelega on, see vaigistab riidu.

39. Piitsahoobid saadavad vermed; aga keelehoop peksab luudkondid rusuks.

40. See on inimesele auuks, kui ta ilma riiuta elab; aga iga meeletu saadab ennast kimpu.

41. Vihkamine kihutab riidu; aga armastus katab kõik üleastumised kinni.

42. Inimese suurustus alandab teda; aga see saab auu kätte, kes vaimust alandlik on.

43. Kiitku sind üks teine, aga mitte su oma suu, üks võeras, aga mitte su enese huuled.

44. Kuld ja palju perlid on midagi; aga palju kallimad riistad on mõistlikud huuled.

45. Kus palju sõnu on, seal ei lõpe üleastumine; aga kes oma huuli keelab rääkimast, see on mõistlik.

46. Kes maad harib, see saab leiba küll; aga kes tühje asju taga ajab, sellel ep ole meelt peas.

47. Varandus väheneb tühja töö läbi; aga kes oma käe peale kogub, see kasvatab seda.

48. Ustav mees saab suurt õnnistust; aga kes tõttab rikkaks saama, ei see jää ilmasüüta.

49. Kade mees püüab usinaste rikkaks saada; aga ei ta tea mitte, et tühi tema kätte tuleb.

50. Raha ja meelevald panevad südame suurstama; aga Issanda kartus on ülem kui need mõlemad.

51. Kes kasu ahnitseb, teeb oma kojale tüli; aga kes andid vihkab, jääb elama.

52. Su käsi ärgu olgu välja sirutatud võttes, aga kinni jälle andes.

53. Rõõmus süda saadab head tervist; aga rusuks pekstud vaim kuivatab luudgi ära.

54. Töötegija uni on magus, söögu ta pisut ehk palju; aga rikka suur vaev ei lase teda magada.

55. Noorte meeste ilu on nende rammu; aga vana rahva au on hallid juuksed.

3.

1. Kes palju tahab saada, see pöörab oma silma õiguse poolt ära.

2. Kes hõbedat armastab, see ei saa elades hõbedat küll, ega voosi küll, kes suurt varandust armastab.

3. Kes kulda armastab, see ei saa õigeks, ja kes hukatust otsib, saab seda küll. Mitu on sattunud häda sisse raha pärast, ja nende hukatus on sündinud nende silma nähes.

4. Põrguhaud ja hukatuse koht ei saa ial täis; nõnda ei saa inimese silmad mitte küll.

5. Kui vara palju saab, siis saab ka neid palju, kes seda söövad; ja mis head saab see, kellel seda on? Ei muud, kui et tema silmad seda näevad.

6. Sitkel mehel ei kõlba rikkus mitte, ja miks peab kadedal raha olema? Kes seda tallele paneb, mis temale tarvis läheks, see kogub teistele, ja võerad rõõmustavad tema varandusest. Kes ise-enese vastu kuri on, kelle vastu peaks see hea olema? Ja see ei saa rõõmu oma varandusest. Kui ta head teeb, siis ei tee ta seda heal meelel, ja viimaks ilmutab tema oma kurjuse. Üksgi pole kurjem kui see, kes ise-ennast kaetseb, ja see on tema kurjuse palk.

7. Ülekohtune varandus kuivab ära kui oja ja saab äkiste otsa kui suur pikne vihmaga.

8. Üksgi ei ole nii väga ülekohtune kui see, kes raha armastab. Sest niisugune müüb oma enese hinge ära, et ta alles hinges oma sisikonna ka välja puistab kasu pärast.

9. Teiste varandust on ta sisse neelanud, aga ta peab seda välja oksendama, Jumal ajab, seda tema kõhust välja. — Ei temale jää järele, mis ta sööks, seepärast ei kesta tema hea õnn kauaks. — Saab tema täieste, mis ta igatsenud, siis tuleb temale kitsas kätte, iga vaevalise

käsi tuleb ta peale. — Sest ta on halvad alla rõhunud ja maha jätnud; ta on enese poole kodasid ära kiskunud, mis ta pole mitte ehitanud. — Ta peab teiste verevaeva tagasi andma ja ei mitte sisse neelama; sedamööda kui ta vara riisunud, peab ta jälle tasuma ja ei saa sest rõõmu tunda.

10. Mu poeg, kui patused sind avatavad, siis ära võta mitte nende nõuu; kui nemad ütlevad: Tule meiega, meie tahame verd varitseda, meie tahame salajaid võrkusid panna sellele, kes koguni ilmasüüta; neelame need ära, kes elavad, nõnda kui haud, ja need, kes täieste vagad, kui need, kes auku langevad. Küll meie kõiksugu kallist vara leiame ja täidame omad kojad saagiga. Meie seas pead sa oma liisku heitma, meil kõigil peab üks kukur olema. — Nõnda on igauhe teerajad, kes kasu ahnitseb. — Nende jalad jooksevad kurja poole ja tõttavad verd ära valama. — Aga nemad varitsevad oma eneste verd ja panevad salajaid võrkusid eneste hingedele. — Mu poeg, ära käi mitte seda teed nendega; keela oma jalg nende jalgteed käimast.

4.

1. Inimese suurustus alandab teda; aga see saab auu kätte, kes vaimust alandlik on.

2. Kui teised sind ülemaks on pannud, siis ära suurusta; ole nende seas kui üks nende seltsist.

3. Mida suurem sa oled, seda enam alanda ennast, siis leiad sa armu Issanda eest.

4. Võta vastu kõik, mis sulle juhtub, ja ole pika meelega mõnesuguste asjade sees, mis läbi sind alandatakse. Sest kulda katsutakse läbi tules ja armsaid inimesi alandamise ahjus.

5.

Kes teise kätte maksab, selle kätte maksab Issand jälle ja kinnitab tema pattusid kõvasti. Anna oma ligimese ülekohtus andeks, ja siis antakse su patud andeks, kui sa palud. Inimene peab viha teise vastu, ja otsib Issanda käest parandamist: temal ei ole hale meel inimese vastu, kes tema sarnane on, ja palub oma pattude pärast? Tema ise, kes liha on, peab viha, kes tahab tema patud ära lepitada? Mõtle viimiste asjade peale ja jäta vihavaen maha! Mõtle käskude peale ja ära ole vaenlane oma ligimese vastu, ja mõtle kõigekõrgema Jumala seaduse peale ja anna armu teise rumalusele! Seisa riiust rahu, siis teed sa pattu vähemaks; sest vihane inimene tõstab riidu.

6.

1. Armastus on tugev kui surm.

2. Kui sellel, kes sind vihkab, nälg on, siis anna temale leiba süüa, ja kui temal janu on, siis anna temale vett juua; sest sina saadad elavaid süsi tema pea peale, ja Jehova tasub sulle seda ära.

7.

1. Auus nimi on kallim kui suur rikkus, ja arm on parem kui hõbe ja kuld.

2. Kes Issandat kardavad, on üks tõsine sugu, ja kes teda armastavad, on üks taim, mis auu väärt.

3. Vaest auustatakse tema tundmise pärast ja rikkast auustatakse tema rikkuse pärast. Aga keda vaesuses auustatakse, kui palju enam rikkuses? Ja kes rikkuses ei saa auustatud, kui palju vähem vaesuses?

4. Tarkus saab tuntud sõnadest ja õpetus keelekõnест. Kes kõvasti tema poole hoiab, see pärib auu, ja Issand õnnistab teda, kus ta käib.

8.

1. Ära ole äkine oma meelega, et sulle paha meel tuleks; sest meelepahandus seisab halpide põues.

2. Äki meelega viha süütab tulukese põlema, ja äki meelega riid valab verd.

3. Äkilise meelega hing on kui põlev tuluke, mis ei kustu ära, kuni ta ära lõpeb.

9.

1. Ära ole noble oma keelega, ja ära ole laisk ega toter oma tegude sees.

2. Kui teine räägib, siis ära lobise palju.

3. Ära vasta mitte enne kui sa kuuled, ja ära tule kõnega vahele, kui teine kõneleb.

4. Ära ole kaval inimeste suu järele rääkima, ja pane oma suud tähele.

5. Ära võta ette ei üht ainustgi valet teise ette valetada, sest see ei tule heaks, kui sa oled harinud see peale.

6. Ära ole mitte sala teutaja, ja ära varitse mitte oma keelega.

7. Ära sega ennast sellega, kes huultega meelitab.

8. Ära vaidle lobaga ja ära kanna puid tema lõkke peale.

9. Ära süüta patuse süsi põlema, et sa tema leegitseva tule läbi ära ei põle.

10. Ära pea nõuu jõledaga, sest tema ei pea üht sõnagi kinni.

11. Ära räägi palju sõnu selle vastu, kes mõistmata, ja ära mine rumala juure. Hoi

ennast tema eest, et sulle ei saa vaeva ja et sind ära ei teutata sest, mis ta suust välja ajab. Tagane temast ära, siis leiad sa hingamist ja su meel ei lähe pahaks tema rumaluse pärast.

12. Ära ilmuta igamehele, mis su südames, siis ei saa ta sind kavalaste tänada.

13. Ära pea nõuu sellega, kes alt kulmu su peale vaatab, ja pea oma nõu salaja nende eest, kes sind kaetsõvad.

14. Ära tagane vanade õpetusest; sest nemad on seda ka eneste vanemait õppinud.

15. Ära õpeta oma suud mitte vanduma, ja ära võta viisiks, seda, kes püha, nimetada ilma asjata.

16. Ära lase ennast keelda aegsaste palumast, ja ära viibi surmani õigeks saada. Enne kui sa palud, valmistada ennast, ja ära ole kui inimene, kes Issandat kiusab.

17. Mu poeg, ära külva mitte ülekohutu vagude sisse, siis ei saa sina seda mitte seitsevõrs lõigata.

18. Ära tee oma hinge nõuu ega oma väe järele, oma südame himude järel käies. Ja ära ütle mitte: Kes saab mu tegude pärast mu peale võimust? Sest Issand võtab tõeste su kätte maksta su vallatuse pärast.

19. Ära ütle: Nõnda kui teine mulle teinud, nõnda tahan ma temale jälle teha, ma tahan mehe kätte tasuda tema tööd mööda.

20. Ära ütle mitte: Ma tahan kurja kätte tasuda; oota Jehovat, siis saadab tema sulle abi.

21. Ära riisu halba seepärast, et ta halb on, ja ära rõhu mitte viletsat maha väravas. Sest Jehova seletab nende riiuasja ära ja võtab nende hinge käest ära, kes nende õiguse käest ära võtnud.

22. Ära ole mitte kui lõukoer omas kijas ja kui meeletu vali oma kodakondsete vastu.

23. Ära mine mitte vihase mehe seltsi ja ära käi mitte selle mehega ümber, kellel tuline viha on, et sina mitte tema viisisid ei õpi, et sina ei saa võrgutamise paela oma hinge ümber.

24. Ära ole mitte nende seas, kes kätt löövad ja käemeheks lähevad võlgade eest.

25. Ära ole käemees üle jõuu, ja kui sa käemeheks heidad, siis muretse, kuidas sa võid tasuda.

26. Ära vii igameest oma kotta, sest kavalal on palju kavalaid kiusamisi.

27. Ära tee midagi võera ees, mis peab salaja olema, sest sa ei tea mitte, mis ta võtab teha.

28. Ära usu oma vihameest ei elades, sest otsekui raud roostetab, nõnda tema tigidus.

29. Ära kiida meest tema ilu pärast, ja ära põlga kedagi, kes sant pealt näha.

30. Ära kiida meest enne kui ta kõneleb, sest see tunnistab inimest üles.

31. Ära kiida meest enne surma.

32. Ära ole rõõmus surnu pärast, ehk ta su verivaenlane olnud, sa tead, et meie kõik peame surema.

33. Sea oma süda hästi ja kinnita seda, ja ära anna himudele võimust, kui sind meelitatakse.

34. Ära joo viina, et sa saad joobnuks, ja ära käi mitte joobnud peaga tee peal.

35. Ära võta leiba sellega, kes kade on, ja ära ihalda tema magust rooga.

36. Ära mine mitte sinna, kus sa võid langeda, ja ära löö ennast sinna vastu, mis kivine.

37. Ärs mine mitte naese vastu, kes seltsi armastab, et sa tema paelu ei lange.

38. Pööra oma silm ära ilusa näuga naesest, ja ära püüa võerast ilu tunda.

39. Ära lase ennast igaühest tuulest ajada, ja ära käi iga tee peal; nõnda teeb patune, kes kahekeelne.

40. Ärge nõudke mitte surma oma elu eksitusega, ja ärge saatke mitte hukatust eneste peale oma käte tegudega.

41. Ära otsi mitte, mis sulle väga raske, ja ära püüa mitte, mis sulle väga kange.

42. Ära püüa kohtumõistjaks saada, ehk sul pole meelevalda küll, ülekohtusid asju ära kautada.

43. Ära mine seisma suurte paika. Sest see on parem, et sulle öeldakse: „Astu tänna üles“, kui et sind ülema silma ees alandatakse, keda su silmad tahtsid näha.

44. Suurte isandate seltsis ära pane enast mitte nende sarnaseks.

45. Ära ole rumal ei suuremas ega vähe-
mas asjas.

46. Ärgu kaetsegu su süda patusid, vaid ole aga Jehova kartuses igal ajal.

10.

1. Ei silm saa elades küll nägemast, ja kõrv ei saa elades täis kuulmast.

2. Ei suured ole ikka targad, ega vanad mõista ikka, mis kohus.

3. Nende suguvõsa, kes jumalakartmata, ei kasvata mitte okse, ja ropud juured on kõva kalju peal.

4. See pole õige, vaest põlata, kes mõistlik, ja ei sünni mitte patust meest kiita.

5. Ühest enam lugu pidada kui teisest, ei ole mitte hea; siisgi astub mõni käskude üle leivapalukese pärast.

6. Ei ma taha häbeneneda sõpra kaitstes, ega tema silma eest varjule minna.

7. Sõpra ei tunta mitte hea põlve ajal, ja vihamees ei jää tundmata õnnetuse ajal.

II.

1. See on üks suur tüline asi ja ristiline elu igäihele Adama lapsele sest päevast, kui nemad emahust ilmale tulevad, seni kui nemad jälle mullaks saavad, mis kõikide ema on. Seal on ikka tühjad mõtlemised ja südame kartus, tühi lootus ja surma päev niihästi sellel, kes aujärje peal istub auuga, kui teisel, kes halvem on ja maailmas maas ja põrmus seisab, niihästi sellel, kellel valvakas-sinised riided ja kroonid on, kui teisel, kellel jäme riie seljas on. Seal on ikka viha, kadedus ja segane asi ja kärin ja surma kartus ja tüline viha ja riid; ja sel ajal, kui ta peaks omas voodis hingama, siis on temal unes ööse mitmesugused mõtted. — Surm ja veri ja riid ja mõök, õnnetus, nälg ja hukatus ja vaev, kõik see on seatud ülekohtuste pärast, ja nende pärast on veeuputus tulnud.

2. Ma nägin kõik tööd, mis päikese all tehakse, ja vaata, see on kõik tühi töö ja vaimu närimine.

3. Sest mis on inimesel kõigest tema

vaevast ja tema südame närimisest, mis ta vaeva näinud päikese all? Sest kõik tema päevad on täis valu, ja ta vaevaline töö on meelepahandus, ka ööse ei maga tema süda; ka see on tühi töö.

4. Ma tundsin, et nende asjade juures ei olnud midagi head; vaid et inimene pidi rõõmus olema ja head tegema omas elus. Nõnda on ka lugu iga inimesega, kes sööb ja joob ja saab head näha kõige oma vaeva juures, — see on Jumala and.

5. Ja ma pöörasin ennast, et ma pidin vaatama tarkust ja hulle ja halpa asju. Ja ma nägin, et tarkuse juures enam kasu on, kui halbi asja juures, nõnda kui enam kasu valgusest kui pimedusest on.

6. Hea ja kuri, elu ja surm, vaesus ja rikkus tuleb Issanda käest.

7. See on magus elu, kui töötegija omaga rahul on.

8. Sest kõrkuse sees on hukatus ja palju paha viisisid; ja kõlvatumast elust tuleb sant põli ja suur vaesus, sest kõlvatu elu on nälja ema.

9. Jehova kartus on eluhallikas, et võib ära saada surma võrgutamise paelte eest.

12.

1. Halp lobiseb palju.
2. Sõitlus mõõdub enam mõistlikule, kui sada hoopii halbile.
3. Halp poeg on oma isale meelepahan-duseks ja kibe sellele, kellest ta sündind.
4. Nõnda kui koer oma okse kallale jälle tuleb, nõnda hakkab halp uuesti oma meeletumat viisi.
5. Kergem on liiva ja soola ja raudkangi kanda, kui mõistmata inimest.
6. Ära vasta halbile mitte tema meeletuma viisi järele, et ei sina ka tema sarnaseks ei saa. Vasta halbile tema meeletuma viisi järele, et ta enese meelest tark ei ole.

13.

See ep ole mitte hea, kui keegi ei taha ial mitte häbeneda, ja kõik ei sünni kõigist tõe poolest heaks kiita. Häbenege hooratöö pärast isa ja ema eest, ja vale pärast vürsti ja isanda eest, ülekohtu pärast kohtuvanema ja valitseja eest, patu pärast koguduse ja rahva eest, liiategemise pärast sõbra ja seltsimehe eest, ja varguse pärast seal paigas, kus sa elad, ja Jumala tõsise seaduse eest. Ja häbene küünarpuu nukiga leiva peale toetada, ja seda ära salata, mis sa vastu võtnud ja välja andnud,

ja vait jääda selle vastu, kes sind teretab. Häbene hooranaist taga hoidmast, ja omad silmad sugulaste poolt ära pöörmast, pärisosa ja kaasa-andi ära võtmast, ja kurja himuga vaatamast naese peale, kes mehel on. Häbene tema tüdrukut kiusamast, ja ära seisa mitte tema voodi ees. Häbene sõprade pärast sõnu haukumast, ja kui sa seda oled teinud, siis ära hauguta enam. Häbene sõnu välja rääkimast, mis sa oled kuulnud, ja salaja kõnet ilmutamast, siis oled sa tõeste häbelik ja leiad armu igaühe inimese ees.

14.

1. Õnnis on selle hing, kes Issandat kardab.

2. Aga hõelad on surma oma käte ja sõnadega eneste juure kutsunud; kui nemad seda sõbraks pidasid, on nemad ära sulanud, ja on seaduse temaga teinud, sest nemad on väärt, et nemad tema päralt jäävad.

3. Aga vagade hinged on Jumala käes, ja ei mingisugust valu ei puudu nende külge. — Ja kui nemad pisut saavad karistatud, tehakse neile rohkestes head, sest Jumal on neid kiusanud ja leidnud enese väärt olevat. Tema on neid kui kulda sulatamise ahjus läbi katsunud ja kui täielise põletamise ohvri vastu võtnud.

Ja nende armukatsumise ajal paistavad nemad jälle ja jooksevad kui sädemed kõrtest läbi. Nemad peavad paganate peale kohut mõistma ja rahva üle valitsema, ja Issand on nende kuningas igaveste.

15.

1. Hoi a oma südant enam kui kõik muud, mis tuleb hoida, sest temast tuleb elu välja. Saada enesest ära pöörane suu, ja hoi a ennast huulte kurjuse eest.

2. Hoidke endid tühja nurisemise eest ja keelage suud keelt peksmast, sest salaja jutt ei lähe tühjalt mööda; aga valelik suu rikub hinge ära.

3. Hoidke endid kõige ülekohtu eest.

16.

1. Hõela hing ihaldab kurja; ta ligimene ei saa armu tema silma ees.

2. Pahareti inimene kaevab teisele kurja augu, ja tema huulte peal on kui tuli, mis põletab.

3. Sest nemad ütlevad ise-enestes, mis nemad õieti ümber ei arvanud: Meie elu on lühikene ja kurb, ja inimese surma vastu pole rohtu, ja ei ole seda teada, kes surmariigist oleks tagasi tulnud. Sest meie oleme koge-

mata sündinud, ja pärast seda oleme meie, otsekui ei oleks meie mitte olnud, sest õhk meie ninasõõrmetes on suits, ja rääkimine on kui säde meie südame liikumises. Saab see ära kustutatud, siis läheb ihu tuhaks, ja vaim kaüb kui õhuke aur. Ja meie nimi unustatakse ära aega mööda, ja üksigi ei tuleta meie tegusid meele; ja meie elu läheb mööda kui pilve jälg ja lahutatakse kui udu, kui seda päeva kõrendist taga aetakse ja tema palavast vajutatakse. Sest meie elu on kui vari, mis mööda läheb, ja surmast ei ole mitte tagasitulemist; sest see on kui pitsoriga kinni pandud, ja üksigi ei tule tagasi. Tulge siis ja võtkem osa häist asjust, mis käes on, ja kulutagem vahvaste oma varandust otsekui noorel põlvel. Täitkem endid kalli viina ja salvidega, ja kevadine õieke ärgu mingi meist mööda. Kandkem kroonisid roosinuppudest, enne kui nemad ära närtsivad. Ei ühelgi meie seast puudugu suureline elu, jätkem kõiki paiku eneste järele rõõmsa meele mälestuse märgid, sest see on meie osa ja see on meie jagu. Võtkem võimust vaese õige peale; ärge andkem armu lese naesele; ärge hooligem vana elatand mehe hallist juuksist. Meie vägi olgu õiguse käsk, sest mis nõder on, seda peetakse kõlvatumaks. Aga varitsegem seda, kes õige, sest tema ei kõlba meile ja seisab meie tegude vastu ja laidab meie

pattusid, mis käsu vastu on, ja haugutab meid pattude pärast, mis meie õppind. Tema ütleb ennast Jumalat tundvat ja nimetab ennast Issanda lapseks. Tema on meile saanud meie mõtete noomijaks. Tema on meile koormaks, kui teda aga näikse, sest tema elamine on teist viisi, kui muude, ja tema kombed on teist viisi. Ei meid arvata tema meelest selgeks, ja tema hoiab ennast meie viiside eest kui roojaste asjade eest; tema kiidab õigete viimist järge õn-saks ja hoopleb, et Jumal tema isa on. Vaadake, kas tema sõnad tõsised on, ja katsugem, mis tema äralahkumises sünnib. Sest kui see sama õige Jumala Poeg on, küll tema siis tema pärast hoolt kannab ja peastab teda nende käest, kes tema vastu on pannud. Teutamise ja piinamisega tahame meie tema peale katsuda, et saame tema tasandust näha, ja tahame kiu-sata, kas tema kurja võib kannatada. Auutuma surma kätte tahame teda mõista, siis saab näha, kas see nõnda on, kui ta räägib. — Seda on nemad mõtelnud ja on ära eksitatud, sest nende tigidus on neid sõgedaks teinud. Ja nemad ei ole mõistnud Jumala salajaid asju ja ei lootnud pühitsuse palka tulevat, ega arvand ilmalaitmata hingede auu kalliks.

-
4. Ära saa vihaseks tigidate peale, ära

kaetse neid, kes hõelad. Sest kurjal ei ole head otsa; hõelate lamp kustub ära.

5. Hõela ülekohtu teud võtavad teda kinni. Tema sureb, et ta ilma karistuseta olnud, ja oma suure halpimisega eksib ta ära.

6. Sest nemad ei saa und, enne kui nemad kurja teinud, ja nende uni võetakse ära, kui nemad teisi ei saatnud komistama.

7. Sest nemad ehk tapavad omad lapsed ohvriks, ehk peavad salajaid asju, mis ei sünni üles rääkida, ehk hulle prassimisi teiste viiside järele. Nemad ei hoiu abielu ega muud elu enam puhtaste; üks hukkab teise ära ehk varitsedes, ehk rikub abielu ära ja vaevab teist. Aga veri ja tapmine, vargus ja kavalus, hukatus, uskmata ja segane asi, vaevaline peab kõiki kinni hulka. Nõnda ka kärin kõige hea vastu, armu äraunustamine, hingede roojastamine, ropp mehe töö mehega, segane abielu, abielurikkumine, kiimalus. Sest ebajumala teenistus, mis ei peaks nimetama, on kõige kurja hakatus, süü ja ots.

8. Sest kes tarkust ja õpetust miksgi ei pane, see on vilets, ja nende lootus on tühine, ja nende verevaev kasuta, ja nende teud kõlvatumad. Nende naesed on meeletumad ja nende lapsed kurjad. Nende sugu on ära neetud.

9. Ülekohtuse soo ots on raske.

10. Igavesest ajast, sest ajast kui inimesed maa peale pandud, on hõelate hõiskamine üürikeseks ja salaliku rõõm on silmapilkmise ajaks. Kui tema kõrge põli taeva poole üles läheks ja tema pea puuduks pilve külge: siiski läheks ta igaveste hukka kui haganad; kes teda näinud, ütlevad: Kus ta on? Ta lendab ära kui unenägu, ja teda ei leita mitte; ja ta kaub kui öö nägemine. Silm, mis teda pisut aimas, ei aima teda teps, ja tema paik ei saa teda enam näha. Temal pole poega ega lapse-last tema rahva seas, ja üksigi ei jää temale üle ta elamise paika.

11. Nõnda käib kõikide käsi, kes Jumala ära unustavad, ja salaliku lootus läheb hukka.

12. Aga õigete teerada on kui valgus, mis paistab, mis ikka peale paistab, kuni päev täis on.

13. Õiguse teeraja peal on elu, ja tema suure jalgtee peal ei ole surma.

14. Aga meie oleme tõe tee pealt ära eksinud, ja õiguse valgus ei ole meile paistnud ega päike meile tõusnud. Meil on väga palju ülekohtu ja hukatuse teeradasid olnud, ja meie oleme kõrbeid läbi käinud, kus ei sünni käia, aga Issanda teed ei ole meie mitte teadnud. Mis kasu on meil olnud uhkusest, ja mis head on meile rikkus hooplemisega saatnud? See

kõik on mööda läinud kui vari ja kui sõnum, mis usinaste mööda jookseb; kui laev, mis laenetavast veest läbi käib, kelle läbikäimisest ei ole jälgegi leida ega tema otsekohest käimise teed laenetest läbi; ehk otse kui linna lendamise märki mitte ei leita, kui ta tuulest läbi lendab ja vaikne tuul pekstakse tiibade peksemise läbi eest ära ja aetakse kange tiibade kahinaga lõhki ja sealt minnakse läbi, kui tiivad edasi liiguvad, ja pärast seda ei leita sealt ei läbiminemise tähtegi; ehk otse kui noolt lastakse märki, ja läbi lõigatud tuul nii kohe ise-enesest kokku läheb, et noole läbiminemist ei tunta. Nõnda ka meie, kui meie saime sündinud, siis oleme meie ära lõpnud, ja meil ei ole küll ei ühtegi väga viisi tähte üles näidata; aga omas kurjuses oleme meie endid ära kulutanud. Sest hõela lootus on kui põrm, mis tuul ära viib, ja kui õhuke härmetus, mis tuulispea ära ajab, ja kui suits, mis tuulest laiali pillatakse, ja kui võera mälestus mööda läheb, kes ühe päeva paigal olnud. Aga õiged elavad igaveste, ja nende palk on Issanda sees, ja hoolekandmine nende eest on Kõigekõrgema juures. Seepärast saavad nemad ühe kauni kuningriigi ja ilusa krooni Issanda käest; sest tema varjab nende üle oma parema käega, ja oma käevarrega katab tema neid kui kilbiga.

17.

Otsekui veetilk meres ja liivatera, nõnda on tuhat aastat igaveses ajas.

18.

1. Küll mina olen ka surelik inimene, kõikide teiste sarnane, esimese inimese sugu, kes mullast on loodud. — Kui ma sain sündinud, olen ka hinge tõmbanud nõnda kui teised, ja langenud maa peale, mis niisama nõder on kui meie; ma tegin esmalt healt nuttes niisamuti kui kõik muud. Mähkme sees olen ma kasvatatud ja mures. Sest teist sündimise hakatust ei ole ei ühelgi kuningal olnud, vaid kõik tulevad ühte viisi siia elusse ja lähevad ühte viisi siit ära.

2. Ma nägin taa päikese all, et kermete käes ei ole jooksmist ega vägevate käes sõdimist, ei ka mitte tarkade käes leiba ega mõistlikkude käes rikkust, ei olegi nende käes, kes palju õppind, teiste meelest armsaks saada, sest ise aeg ja õnn juhtub neile kõikidele.

3. Mis on inimene, ja mis on temast kasu? Mis on tema hea ja mis on tema kuri?

4. Issand on inimese mullast loonud ja teda jälle sinnasamasse saatnud. Ta on meile

ülesarvatud päevad ja aja andnud, ja on neile meelevalla andnud selle üle, mis maa peal on. Ta on neid rammuga ehtinud nende sees, ja on neid oma enese sarnaseks teinud. Ja on oma kartuse kõige liha peale pannud, ja et nemad pidid valitsema lojuste ja lindude üle ühte viisi. Nemad on Issanda käest viis meelt kätte saanud, aga kuuendaks on ta neile mõistuse andnud ja seitsmendaks kõnelemise, mis tema vägevad teud pidi ära seletama. Nõuu ja keele ja silmad, kõrvad ja südame on ta neile andnud järelemõtlemiseks. Mõistuse tundmisega on ta neid täitnud ja neile head ja kurja näidanud. Ta on oma silma nende südame üle pannud, et ta oma tegude auu neile pidi näitama. Ta on teinud, et nemad igaveste tema imeasjust pidid kiitlema ja tema tegusid targaste üles rääkima. Ja need, kes ära valitsetud, kiidavad tema püha nime ja lautavad tema tegude suured asjad laiali. Ta on neile õpetuse sinna tarvis andnud ja elukäsu pärisosaks andnud, et nemad pidid mõistma, et nemad olid surelikud ja siisgi järele jäid. Igavese seaduse on ta nendega teinud, ja oma õigeid nuhtlusi on ta neile näidanud. Nende silmad on suurt auu näinud, ja nende kõrv on tema heale auu kuulnud. Ja tema ütles neile: Hoidke endid kõige ülekohtu eest, — ja on igaühele käsu andnud tema ligimese pärast. Nende teed on

ikka tema ees, need ei ole tema silma eest varjul. Aga igal inimesel on noorelt põlvelt himu kurja järele, ja nemad ei ärandanud oma kiviseid südamid lihaseks teha. — Kõik nende teud on tema ees kui päike, ja tema silmad ei tüdi ära nende teede peale vaadates. Kõik nende ülekohus ei ole varjul tema eest, ja kõik nende patud on Issanda ees. Aga Issand, et ta helde on ja oma kätetööd tunneb, ei ole neid enese käest lahti lasknud ega maha jätnud, et ta neile armu annab. — Pärast seda tõuseb ta üles ja maksab nende kätte ja annab nende pea peale, mis nemad väärt on. Aga neile, kes teise meele võtavad, on ta andnud pöördä, ja neid, kes olid ära väsinud, maenitsenud, et nemad pidid kannatama. Seepärast pööra jälle Issanda poole ja jäta patud maha; palu tema palge ees ja ära pahanda enam Issanda meelt. Pööra Kõigekõrgema poole ja tagane ülekohtust ja vihka väga hirmsa patu tööd. Sest tema ise saadab sind pimedusest parandamise valguse sisse.

5. Vaata, väga õnnis on see inimene, keda Jumal noomib; seepärast ära põlga mitte kõigevägevama karistust. Sest tema saadab valu, aga seub haavad kinni; ta peksab vaeseks, aga tema käed parandavad. Kuue ahastuse seest peastab ta sind ära, ja kui seitsmes käes, ei pea ei midagi kurja sinusse puutuma. Näljas

lunastab ta sind surmast ja sõjas mõõga käest. Keelepeksmise eest pead sa saama eest ära pageda, ja mitte äraraiskamist kartma, kui see tuleb. Ärahävitamise ja tühjal ajal võid sa naerda, ja ei karda siis metselajaid. Sest sul on ka seadus kividega väljal, ja metsalistel on rahu sinuga. Siis sa saad tunda, et su majas on rahu; kui sa oma eluaseme järele vaatad, siis ei leia sa midagi viga, ja saad näha, et su sugu palju on ja su suguvõsa kui rohi maa peal. Sa lähed väga elatand hauda, otseku napra üles tehakse omal ajal. Vaata, seda oleme meie järele uurinud, nõnda see on. Kuule seda ja võta seda enesele tähele panna!

19.

1. Kui kaua armastate teie rumalad rumalust? Ja kui kaua ihaldavad pilkajad pilkamist? Ja kui kaua vihkavad halbide tundmist?

2. Õppige, rumalad, oidu mõistma, ja teie halbide, õppige südames mõistma!

3. Töömees, kes joodik, ei saa rikkaks, ja kes sest ei hooli, mis pisut näitab, see langeb järk järgult.

4. Rikas on tööd teinud raha kogudes, ja saab küll lustipõlve, kui ta puhkab. Vaene on tööd teinud, kui temal toidus puudus, ja kui ta seisab, tuleb temale puudus.

5. Sa pead oma pudulojuksid õieti tundma, ja pane karja tähele.

6. Mesilane on pisuke lindude seas, ja tema vili on ülem, kui muud magusad asjad.

7. Inimese süda muudab tema näu ehk heaks ehk kurjaks; ja süda, mis haljas on rõõmu sees, teeb tema palge heaks, lahkeks.

8. Meeletuma tapab meelepahandus, ja kadedus suretab rumala.

9. Kadedus ja viha lühendavad päivi, ja tühi muretsemine teeb vanaks enne-aegu.

10. Vihane inimene kihutab riidu, ja kes tulist viha täis, see astub palju üle käsu.

11. Sest piima kirnumine saadab võid välja, ja nina kange nuuskamine saadab vere välja, ja viha kihutamine saadab riidu.

12. Kes silma peale pigistab, see vajutab silmavee välja; ja kes südant muljub, see teeb meelega kurvaks. Kes kivi lindude sekka viskab, peletab neid ära, ja kes sõpra teutab, see kaotab sõpruse.

13. Kui mehe käsi hästi käib, siis kurvastavad tema vihamehed, ja kui ta käsi kurjaste käib, siis lahkub ka sõber ära.

14. Kui sa sädeme üles puhud, siis hakkab see põlema, ja kui sa see peale sülitad, siis kustub see ära, ja mõlemad asjad tulevad su suust.

15. Sedamööda kui tuleroog on, nõnda

hakkab see põlema, ja sedamööda kui inimesel võimus on, nõnda on tema viha.

16. Rikas on liiga teinud, ja teda palutakse veel pealegi; vaene on liiga kannatanud, ja teda ähvardatakse veel pealegi.

17. Ülekohtuste kogudus on kogutud takud, ja nende lõpetus on tuleleek hukatuseks.

18. Õigete meelest on pöörane hirmus, ja hõelate meelest on hirmus see, kellel õige viis on.

19. Ole kerme head kuulma, ja su elu olgu tõe sees, ja anna õige vastus pika meelega.

20. Helduse ja tõe läbi lepitatakse ülekohtus ära, ja Jehova kartus saadab kurjast lahkuma.

20.

1. Vaata, Jumal on kõige ülem, ja meie ei tunne teda mitte ära, tema aastate arugi on ilma arvamata.

2. Kes on teda näinud ja võib seda üles rääkida, ja kes võib teda nii suureks tõsta, kui ta on?

3. Vaata, lähen ma edasi, siis pole teda seal, ja tagasi, siis ma ei tunne teda. Teeb ta midagi seal pahemal pool, siis ma ei või peale vaadata, katab ta ennast paremal käel, siis ei saa ma teda näha.

4. Tema ei ole ühelegi andnud enese

tegusid ära kuulutada, ja kes võib tema suured teud ära mõista? Kes võib tema suure väe ära arvata, ja kes võib korda saada kõik tema halastust ära seletades? Ei või midagi sest ära kautada ega sinna juure kasvatada, ja Issanda imetegusid ei või ära mõista. Kui inimene arvab, et ta seda kätte saanud, siis tema vahest hakkab, ja kui ta arvab, et ta seda lõpetanud, siis on tema kahe vahel, kust see tuleb.

5. Missugune inimene võib Jumala nõuu ära tunda? Ehk kes võib ära mõtelda, mis Issand tahab? Sest surelikekude mõtlemised on arad, ja meie nõuud on kahe vahel; sest kaduv ihu koormab hinge, aga maine maja vajutab alla meelt, mis muret täis. Ja meie mõistame vaevalt ära, mis maa peal, ja leiame suure vaevaga seda, mis meie käes; aga kes võib ära mõista, mis taevas on?

6. Sest kõik inimesed on küll tühised sündimise poolest, kes Jumalat enestes ei tunne, et nemad ei jõudnud häist asjust, mis nemad nägid, tunda seda, kes Jumal on, ega pannud selle tegusid tähele, et nemad oleksid tundnud seda, kes kõik hästi teinud, vaid pidasid ehk tulukest ehk tuult ehk taeva õhku ehk tähtede piirt ehk kanget vett ehk taeva valgusi jumalaiks, kes maailma üle pidid valitsema. Kui nemad neid arvasid jumalad olevat, et neil

nende kaunist näust hea meel oli, siis oleksid nemad pidand teadma, et nende Issand palju parem on neid, sest kauni näu tegija on neid loonud. Aga kui nemad nende väge ja vägevat tegemist imeks panid, siis oleksid nemad neist pidand mõistma, et see palju vägevam on, kes neid on valmistanud.

7. Sest ta on suurem kui kõik tema teud.

8. See, kes igaveste elab, on kõik ühtlasi loonud. Issand üksipäinis on õige, ja muud jumalat ei ole kui tema, kes maailma oma käevaksaga valitseb, ja kõik võtavad tema tahtmist kuulda. Sest Issand on kõikide kuningas, ja lahutab ära seda, mis püha on, sellest, mis hiimus on.

9. Issand on kardetav ja väge suur, ja tema vägi on imeline. Kiitke Issandat ja pidage teda Kõigekõrgemaks, nii kõrgeks, kui teie jõuate, sest ta on ometi veel kõrgem.

10. Vaata, taevas ja Jumala taevaste taevas, põhjatu sügavus ja maa ja mis nende sees on, kõigub, kui ta tuleb katsuma. Mäed ja maa-alused vabisevad ühtlasi värisedes, kui Issand nende peale vaatab.

11. Jumal müristab oma healega imelikult, ta teeb suuri asju, ja meie ei tunne neid mitte ära.

12. Tema juures on tarkus ja vägi, temal on nõu ja mõistus.

13. Kui väga kallid on kõik tema teud, ja mis neist tunnukse, see on kui üks säde.

14. Aga ma tahan Jumalat nõuda ja oma kõne Jumala poole pöörda, kes suuri asju teeb, mis ei või ära mõista, ta teeb imeasju, mis ei või üles arvata.

15. Tema käsu läbi sünnib, mis tema meele pärast, ja ei ole kedagi, kes tema õnnistust vähendab. Kõik inimeste teud on tema ees, ja tema silmade ees ei või ühtigi varjule jääda. Igavesest ajast igaveste on ta kõik ära näinud, ja tema ees pole ühtigi imelik. Ei ole tarvis öelda: Mis see on? Mis tarvis on see? See kõik on loodud omaks tarviduseks.

16. Et küsi aga lojuste käest, küll need sind õpetavad, ja lindude käest, mis taeva all, küll need annavad sulle teada, ehk põesaste käest, mis maa peal, küll need sind ka õpetavad, ja kalad meres võtavad sulle seda jutustada. Kes neist kõigist seda ei tea, et Jehova käsi seda on teinud, — kelle käes kõik elavad hinged on ja iga lihase inimese vaim.

17. Issanda teud on algusest nõnda kui kohus, ja sest ajast, kui ta neid valmistanud, on ta nende viisid seadnud. Ta on omad teud igaveseks ajaks seadnud, ja tema käes on nende hakatused põlvest põlveni.

18. Ja Jehova hakas rääkima Iobile kange tuule seest ja ütles:

Kes on see, kes mu nõuu pimedaks teeb mõistmata sõnadega? Et pane enesele vöö vööle kui mees, ja ma tahan sult küsida, ja anna sa mulle teada: Kus olid sina, kui mina maailma rajasin? Räägi üles, kui sa tead ja mõistad! Kes on tema mõõdnud seadnud? Kas sa tead? Ehk kes on tema üle nõõri vedanud? Kus peale on tema alumised rajad maha pandud? Ehk kes on tema nurgakivi alla pannud, kui hommikutähed ühes hõiskasid ja kõik Jumala lapsed rõõmuga karjusid? Ja kes on mere ustega kinni pannud, kui see välja karas ja otsekui lapsekojast välja tuli; kui ma pilved tema katteks ja suure pimeduse tema mähk-meks tegin; kui ma tema pärast oma kindla seadmise tegin ja temale poomid ja ukсед panin, ja kui ma ütlesin: Siit saadik pead sa tulema ja mitte eemale; ja siit saadik peavad su laened tõusma. — Oled sa mere küngaste juure ja sügavuse põhjas kõndinud? Ons surma väravad sulle ilmutatud, ja oled sa surmavarju väravaid näinud? Oled sa ümber mõtelnud, kui lai maa on? Räägi üles, kui sa seda kõik tead!

Kus on tee, kus valgus aset on, ja kus on pimeduse paik? Oled sa lume varanduse paikade juure saanud ja rahe varanduse paiku

näinud? — Võid sa välgud välja lasta, et nemad edasi lähevad ja sulle ütlevad: Vaata, siin meie oleme. — Kes võib tarkusega ülemaist pilvedest jutustada? Ja kes võib taeva lähkrid välja valada, kui põrmu kastetakse, et ta ühte jookseb, et pangad üksteise külge kinni hakkavad? Ons vihmal isa? Ehk kes on kaste piisakesed sünnitanud? Kelle kõhust on jää välja tulnud? Ja kes on taeva hallad sünnitanud, kui vesi poeb kui kivi alla ja sügavuse pealsed lähevad ühte?

Kas sa võid ilusad sõelatähed kokku sõlmida, ehk vardatähtede sidemed lahti peasta? Ehk võid sa vankritähti nende poegadega juhadada? Kas sa ära tead taeva seadmised? Kas sa sead tema valitsuse maa peal? — Kas sinu mõistuse läbi kull suled heidab ja lautab omad tiivad lõuna poole? Kas su suu sõna peale kotkas kõrgesse üles lendab ja teeb oma pesa kõrgesse? — Kas metskärp võtab sind teenida? Kas ta jääb ööseks su sõime juure? Kas sa võid metskärja kõiega vaule siduda? Kas ta äestab orumaad su järele? Võid sa tema peale loota, et temal suur rammu on, ja oma töö tema hooleks jätta? Kas sa usud teda, et ta su seemne koju saadab ja su reialusesse kogub? — Võid sa hobusele väe anda? Võid sa ta kaela ehtida kange hirnumisega? Võid sa teda panna hüppama kui

rohutirtsud? — Võid sa hirmsa lõukoera kätte saaki ajada ja noorte lõukoerte himu täita, kui nemad pesades maas on ja omas majas varitsemas? — Kes valmistab kaarnale tema rooga, kui ta pojad Jumala poole karjuvad, kui nemad hulguvad ilma söömata?

Kes on tarkuse pannud südame põhja? Ehk kes on meelega mõistuse andnud?

Tead sa ära, kuidas paksud pilved endid välja lautavad, ja selle imeasjad, kes ilma laitmata kõik ära tunneb? — Jumala õhust tuleb jää ja paneb laiad veed külmetama. Ta ajab ka paksud pilved ära, et ilm selgeks saab, ta pillab oma valguse pilved laiali. Ja ta ise pöörab neid oma targa nõuuga nende piirte sees nende tegemise järele kõigis asjus, mis tema neid käseb maailmas ja maa peal, ta lasku seda tulla ehk vitsaks, ehk oma maa tarvis, ehk heategemiseks. — Pane seda tähele, Iob, seisa ja mõtle ümber Jumala imeasju!

Siis vastas Iob Jehovale ja ütles: Vaata, ma olen kui ei ühtigi; mis pean ma sulle kostma? Ma panen oma käe oma suu peale.

19. Nüüd tahan ma Issanda tegude peale mõtelda, ja jutustada, mis ma olen näinud. Issanda sõnad on tema teud. Päike teeb val-

gust ja paistab kõikide peale, ja Issanda teud on täis tema auu.

20. Üpris suur kõrgus, selge taeva lautus ja taeva nägu näitab tema auu üles. Päike, kui teda näikse tõusvat, kuulutab tema auu, see on imeriist, Kõigekõrgema imetöö. Lõuna ajal kuivatab ta maa ära, ja kes jõuab tema palava ees seista? Otsekui see, kes ahjus tule üles puhub, seda palavaks teeb, nõnda ja kolmkorda enam kõrvetab päike mägesid. Tema puhub tulist auru üles ja ajab enesest tule okkad välja ja teeb silmad tuhniks. Suur on Issand, kes teda on teinud ja oma sõnaga teda pannud nii kermeste jooksma. — Ja kuu on ta pannud paistma omal ajal, et ta peab näitama, mis aeg on, maailma märgiks. Kuust tuleb arvata, millal pühade aeg, ja valgus, mis kahaneb, kuni ta lõpeb. Kuu aega nimetatakse kuu pärast, ta muudab ennast imelikul viisil, kui ta kasvab. Ta on sõjaväe leeris kõrges üks riist, mis taeva lautuse küljes paistab. Ta on taeva ilu, tähtede au, üks kaunis ehe, mis Issand on pannud kõrges paistma. Püha Issanda käsku mööda seisavad nemad paigal ja ei väsi mitte ära omas vahikohas. Vaata sinna vikerkaari peale ja kiida teda, kes seda on teinud, sest ta paistus on väga ilus. Ta piirab taeva ümber auu piirega, Kõigekõrgema käed on teda kui venitanud. — Oma käsu läbi panneb ta lume

maha sadama ja läkitab välgud rutuste nuhtluseks. Seepärast on taeva varandus lahti, ja pilved on kui linnud, mis lendavad. Oma auu läbi teeb ta pilved tugevaks, ja rahekivid langevad sealt maha. Kui ta peale vaatab, siis põruvad mäed, ja tema tahtmise järele puhub lõunatuul. Tema pikse mürin paneb maa häda tundma, niisamuti ka suur põhjatuul ja tuulipea. Ta heidab lund välja kui lendavaid lina, ja tema sadu on kui rohutirtsude pealetulemine. Silm imeteleb tema valge karva pärast, ja süda paneb tema sadu imeks. Ja ta puistab maa peale härmatust kui soola, ja kui ta külmetab, siis on need vahedad kui okkad. Kui külm põhjatuul puhub, siis külmetab jõgi kui kristalli klaas. See jääb iga koha peale, kus vesi kogunud, ja veab vee kokku kui raudriide. Ta sööb mäed ära ja kõrvetab kõrbe ja võtab rohu ära kui tuluke. Kevadine udu saadab vägevast ohtu nende kõikide vastu, ja kaste, mis pärast palavat tuleb, kosutab jälle. Tema sõna peal seisab sügavus vait, ja ta on nende sisse saared istutanud. Need, kes laevaga käivad mere peal, jutustavad, mis häda mere peal on, ja kui meie seda kuuleme, siis paneme seda imeks. Ja seal on imeasjad ja imelikud teud ja mõnesugused lojuksed ja valaskalade loomad. Nendega läheb tema nõu korda, ja tema sõna läbi jääb kõik seisma. Kui meie palju sest

räägime, siis ei mõõdu see ometi ei poolegi mitte; et pisku sõnadega ütlen: Tema ise on ülepea kõik. — Mitu salajat asja on suuremad kui needsinatsed, sest meie oleme vähemaid tema tegudest näinud. Sest Issand on kõik teinud ja jumalakartlikule tarkuse andnud.

21. Inimese halastus käib tema ligimese peale; aga Issanda halastus kõib kõige liha peale. Tema annab märku ja noomib ja õpetab ja saadab tagasi kui karjane oma karja. Ta halastab nende peale, kes õpetust võtavad ja kes tema õigeid nuhtlusi heaks kiidavad.

22. Tema halastus on viletsuse ajal nii armas, kui vihmapiilved põua ajal.

23. Kui suur on meie Jumala halastus ja äralepitamine nende juures, kes pühaste tema poole pööravad.

24. Kes teie Issandat kardate, oodake tema halastust ja ärge minge kõrvale, et teie ei lange.

25. Sest tema juures on halastus ja viha, ta on Issand, kes küll lepib, ja valab ka viha välja. Nii suur kui tema halastus, nii suur on ka tema nuhtlemine; ta mõistab kohut mehe peale tema tegusid mööda.

26. Kõik oma eluaeg, poeg, mõtle Issanda, meie Jumala, peale ja ära püüa mitte pattu

teha ega üle tema käskude astuda; tee õigust kõik oma eluaja, ja ära käi ülekohtu tee peal.

27. Looda Jehova peale kõigest omast südamest, ja ära toeta ennast mitte oma enese mõistuse peale. Kõigi oma teede peal õpi teda tundma, siis teeb tema su teerajad õigeks. Ära ole enese meelest tark, karda Jehovat ja lahku kurjast ära.

28. Ära ütle mitte: Ma tahan Issanda eest varjul olla, kas keegi ülevalt mu peale mõtleb? Mitme rahva seas ei mõtelda minu peale; sest mis on mu hing arvamata loomade seas?

29. Selle kõrv, kes püha vihaga on, kuulub kõik.

30. Sest Issanda vaim on maailma täitnud, ja see, kes kõik koos peab, tunneb healt.

31. Nende vaim, kes Issandat kardavad, jääb elama, sest nende lootus seisab selle peal, kes neid ära peastab, Kes Issandat kardab, see ei karda muud midagi ja ei lähe mitte araks, sest Issand on tema lootus.

32. Oota Jehovat, siis saadab tema sulle abi.

33. Usu teda, siis tuleb ta sulle appi, sea omad teed hästi ja looda tema peale.

34. Vaadake vana põlve rahva peale ja katsuge: kes on ennast Issanda kätte usknud, ja on häbisse saanud; ehk kes on jäänud tema kartuse sisse, ja on maha jäetud; ehk kes on

teda appi hüüdnud, ja Issand ei oleks temast hoolind?

35. Kes Issanda peale loodab, sellel pole ei ühestgi puudu.

36. Ikka saagu Jumalale kiitus, ja tema halastus jäägu meie kõikide peale.

37. Kiidetud olgu sina, Issand minu Jumal, ja kiidetud olgu sinu püha ja kallis nimi igaveseks põlveks, sind kiitku kõik sinu teud igaveste.

38. Kiitke Issandat kõigi tema tegude pärast, andke tema nimele auu. Ja tunnistage üles teda kiites lauludega ja kanneltega, ja ütelge kiites: Kõik Issanda teud on väga head, ja omal ajal sünnib see kõik, mis ta seadnud. — Seepärast laulge kiites ja tänage Issanda nime kõigest südamest ja suust.

39. Ma tahan sind tänada, Issand kuningas, ja kiita sind Jumalat oma Õnnistegijat. Ma tänan su nime, et sa mu kaitsja ja abimees oled.

40. Kiidetud olgu Jumal, kes elab igaveste.

21.

1. Kes rõõmu armastab, sellele inimesele tuleb tühi kätte; kes viina ja õli armastab, ei see saa rikkaks.

2. Kes oma koja võera rahaga üles ehitab, see on selle sarnane, kes enesele kiva kogub oma matukse hunikuks.

3. Kes oma viigipuud hoiab, saab tema vilja süüa, ja kes oma isandat hoiab, teda auustatakse.

4. Selle kõne, kes palju vannub, paneb karvad püsti seisma, ja nende taplemine sulgub kõrvad kinni.

5. See mees, kes palju vannub, saab täis ülekohut, ja nuhtlus ei jää tema kojast maha.

6. Kes tige, see paneb nurjatumaid huuli tähele, ja kes vale poole kõrva pöörab, see paneb tähele keelt, mis kahju teeb.

7. Kes silmi pilgutab, sellel on paha nõu meeles; ja kes teda tunneb, saadab teda enesest ära. Su silma ees räägib ta libedaste ja paneb su sõnu imeks. Aga pärast pöörab ta omad sõnad teisiti ja saadab su sõnadest pahandust.

8. Kes augu kaevab, langeb ise sinna sisse, ja kes kivi veeretab teise peale, selle peale tuleb ta tagasi.

9. Kes kõverust külvab, see lõikab viletsust, ja oma enese hirmsa viha läbi lõpeb ta ära.

10. Kes helde on, see saab õnnistatud, sest ta annab omast leivast kehvale.

11. Kes kehva peale armu heidab, see laenab Jehovale, ja see tasub tema kätte, mis ta head teinud.

12. Kes noomimist vihkab, see on patuse jälje peal, ja kes Issandat kardab, see pöörab südamest.

13. Kes Issandat kardavad, need leiavad, mis kohus on, ja süütavad õiguse kui küünla põlema.

14. Kes Issandat kardavad, ei ole sõnakuulmata tema sõnade vastu, ja kes teda armastavad, küll need hoiavad tema teesid. Kes Issandat kardavad, otsivad, mis tema meele pärast, ja kes teda armastavad, saavad täidetud käsuõpetuse tundmisega. Kes Issandat kardavad, võtavad oma südameid valmistada ja oma hingesid tema ees alandada.

15. Kes Issandat kardab, sellel peab viimaks hea põli olema, ja ta peab armu leidma oma suremise päeval.

22.

1. Kõrkus tuleb enne kui maha rõhutakse, ja enne kui keegi komistab, on ta isennast täis.

2. Kui inimene Issandast ära taganeb, see on uhkuse hakatus, ja tema süda on sellest lahkunud, kes teda on teinud. Sest pattude hakatus on uhkus, ja kes sellest kinni peab, see ajab hirmsaid asju välja.

3. Kuhu su süda sind veab? Ja kuhu

su silmad sihivad, et sa oma vaimu Jumala vastu pöörad ja ajad omast suust kõnesid välja? Mis on vaene inimene, et ta peaks selge olema, ja et see peaks õige olema, kes naesest sündinud?

4. Igamees, kes ülbe südamest, on Jehova meelest hirmus, ei ta jää ilma süüta, ehk ta kahe käega vastu paneks.

23.

Ära anna oma hinge kurbdusse, ja ära vaeva mitte ise-ennast oma nõuuga. Südame hea meel on inimese elu, ja mehe rõõm on tema pikk iga. Armasta oma hinge ja maenitse oma südant ja saada kurbdus kaugele enesest ära. Sest kurbdus on palju tapnud ja ära rikkunud, ja ei ole ometi ühtigi kasu seal sees. Kadedus ja viha lühendavad päivi ja tühi muretsemine teeb vanaks enne-aega. Selge ja hea süda mõtleb, kuidas ta oma roa peab võtma.

24.

1. Kuri on see, kes silmaga kade on nähes, silmad ära pöörab ja teisi põlgab.

2. Ära kaetse kurje inimesi ja ära ihalda nende juures olla. Sest nende süda mõtleb äraraiskamist järele, ja nende huuled räägivad, mis vaeva teeb.

25.

1. Rikas valitseb kehvade üle, ja kes laenuks võtab, saab sellele sulaseks, kes temale laenab.

2. Ära tee ennast vaeseks laenurahaga prassides, ja pärast ei jää sulle ühtigi kukrusse; sest sina võtad oma enese elu ära petta, et sind palju räägitakse.

3. Laena ligemisele sel ajal, kui temale tarvis on, aga tasu ka oma ligemisele kätte õigel ajal. Kinnita oma sõna ja aja oma asju truiste tema vastu, siis leiad sa igal ajal, mis sulle vaja on. Mitu on seda, mis neile laenatud, arvanud kui leitud, ja on vaeva teinud neile, kes neid aidanud. Ta annab tema käele suud, kuni ta saanud, ja räägib tasase healega ligimise raha pärast. Ja sel ajal, kui ta peaks kätte tasuma, viidab ta aega ja jagab veidraid sõnu ja lükkab süü aja peale. Kui sellel, kes annab, jõud on, siis toob ta vaevaga poole kätte ja arvab seda kui leitud. Kui aga mitte, siis petab ta tema raha käest ära, ja teine saab teda ilma asjata vihameheks. Needmist ja sõimamist tasub ta temale jälle ja teeb temale häbi see eest, et ta teda peaks auustama.

26.

1. Mu laps, ära heida mitte laiskuse peale, parem on ära surra kui kerjata.

2. Laiskus on palju kurja õpetand.

3. Nõnda kui äädikas hammastele ja kui suits silmile, nõnda on laisk neile, kes teda välja läkitavad.

4. Nõnda kui uks käib hinge haakide peal, nõnda laisk oma süngi peal.

5. Mis laisk igatseb, see suretab teda ära, sest tema käed ei viitsi tööd teha.

6. Laisk paneb oma käe vaagna sisse, ja tüdib ära, seda oma suu juure tagasi võtmast.

7. Laisk ei künna maad külma pärast; aga lõikuse ajal otsib ta midagi, ja ei saa ühtigi.

8. Suure laiskuse läbi vajub lagi maha, ja kui käsi süles peetakse, tilgub koda läbi.

9. Ma läksin laisa mehe põllust mööda ja inimese viinamäest mööda, kellel polnud meelt peas. Ja vaata, seal olid üleüldse ohakad tõusnud, nõgesed olid seda katnud, ja tema kiviaid oli maha kistud.

10. Kui kaua oled sa maas, sina laisk? Millal tahad sa üles tõusta omast magamisest? Tahad sa veel natukese magada, natukese tukkuda, natukese maas seista käed koos: siis tuleb vaesus su kätte kui jalamees ja tühi kui kilbiga mees. Mine sipelga juure, sina laisk, vaata tema viisisid ja saa targaks. Et temal küll pole pealikut, ei ülevaatajat ega valitsejat: siisgi valmistab ta oma leiba suvel ja korjab kokku oma toidust lõikuse ajal.

27.

Pane hästi tähele, et su langemine sinust kaugel ära ei ole.

28.

1. Laps, aja oma asju tasase meelega, siis armastab sind iga armas inimene.

2. Auusta oma isa kõigest südamest, ja ära unusta mitte oma ema lapsevaeva. Mõtle, et sa neist oled sündinud, ja mis võid sa neile jälle tasuda, nõnda kui nemad sulle head teinud?

3. Auusta oma isa töö ja sõnaga, et temast õnnistus su peale tuleks. Sest isa õnnistamine kinnitab laste kodasid; aga ema äravandumine kisub nende alused ümber.

4. Kuule, mu poeg, oma isa õpetust, ja ära jäta mitte maha oma ema käsuõpetust. Sest need on sinu peas üks armuehe ja keed su kaela ümber.

5. Laps, valitse enesele ära õpetus noorelt põlvelt, siis leiad sa tarkuse vanast east saadik. Astu tema ligi kui see, kes põldu harib ja külvab, ja oota tema head vilja. Sest tema töö sees on sul natukene vaeva, siis saad sa pea tema vilja süüa. — Seisa vanade hulgas, ja kui keegi tark on, siis hoia selle poole. Võta heal meel kõiki jumalikkusi õpetusi

kuulda, ja ära lase mõistlikkusi mõistuse sõnu käest ära. Kui sa tunned ühte, kellel mõistus, siis mine aegsaste tema juure ja kuluta tema uste treppisid. Pane tähele Issanda käsud, ja ole ikka mures tema käskinise pärast. Küll tema kinnitab su südant, ja tarkus, mis sa ihaldad, antakse sulle.

6. Otsi head nõuu igaühe mõistliku inimese käest ja ära põlga mitte ei ühtegi nõuu, mis kasuks tuleb. Ja igal ajal kiida Issandat Jumalat ja palu tema käest, et sinu teed võiksid õiged olla ja et kõik su teerajad ja nõuud korda saaksid.

7. Kes käsuõpetust hoiab, see on mõistlik poeg; aga kes prassijate seltsi heidab, see teeb oma isale häbi.

8. Lapsed, kuulge mind, oma isa, ja tehke nõnda, et teie käsi hästi käiks. Sest Issand on isa auustanud üle laste, ja ema meelevalda poegade üle on ta kinnitanud.

9. Mu poeg, kui su süda tark on, siis rõõmustab minu süda ka minu sees. Ja mu neerud hüppavad rõõmu pärast, kui su huuled õigeid asju räägivad.

10. Poeg, kui ma suren, siis mata mind ja ära ole mitte hooletu oma ema vastu, auusta teda kõik oma eluaeg, ja tee, mis tema meelega pärast on, ja ära kurvasta teda mitte. Mõtle, poeg, et ta palju häda on näinud sind vöö all

kandes. Kui ta sureb, siis mata teda minu kõrva ühte hauda.

29.

1. On sul lapsed, siis k a s v a t a neid üles ja kõverda nende selga noorelt põlvelt. On sul tütreid, siis vaata hästi nende ihu järele, ja su silmad ärgu olgu lahked nende vastu.

2. Õpeta oma last nõnda kui temale sünnib, siis ei lahku ta ka mitte sest ära, kui ta vanaks saanud.

3. Vits ja noomimine annab tarkust.

4. Meeletu asi on poisi südames kinni seutud; aga karistuse vits saadab seda kaugele temast ära.

5. Ära hoiä mitte poisi karistamist tagasi; kui sa teda vitsaga peksad, ei ta sest sure. Sa peksad teda küll vitsaga, aga sa kisud tema hinge põrgu seest ära.

6. Kes oma vitsa ei pruugi, see vihkab oma poega; aga kes teda armastab, see võtab teda aegsaste karistada.

7. Kes oma poega ellitab, saab palju haavu, ja tema õhkamine on tühine. Taltsimata hobune saab virtsikaks, ja poeg, kes oma meelt mööda käib, läheb jultumaks. Ellita oma last, siis teeb ta sind ära ehmatama, mängi temaga, siis kurvastab tema sind. Ära naera temaga, et sulle ei tule tarvis temaga valu

kannatada ja viimaks hambaid kiristada. Ära anna meelevalda tema kätte noorel põlvel, ja ära salli tema rumalusi mitte. Kõverda tema selga noores põlves ja anna temale naha peale, et ta alles noor on, et ta ei lähe kangekaelseks ja ei jää su sõna põlgama, muidu tuleb see sulle valuks su hinge sees. Karista oma poega ja võta vaeva näha tema kallal, et ta ei tee sulle häbi pahanduseks.

8. Kes oma poega armastab, see peab teda vitsa hirmu all, et temal tema elu otsas võiks hea meel olla. Kes oma pojale hirmu annab, saab temast rõõmu tunda ja temast kiidelda tuttavate seas. Kes oma poega õpetab, see äritab oma vaenlast ja on rõõmus tema pärast sõprade ees. Kui tema isa on hinge heitnud, siis on see, otsekui oleks ta mitte surnud, sest ta on oma sarnase enese järele jätnud. Omas elus nägi ta seda, ja oli rõõmus, ja oma elu otsas ei olnud ta kurb.

30.

1. Katsu oma ligimest läbi sedamööda kui sul jõudu on, ja pea nõuu tarkadega. Kõnele mõistlikkudega, ja kõik su jutustamine olgu Kõigekõrgema käsuõpetusest. Õiged mehed olgu su seltsiks su lauas, ja kiitle Issanda kartusest.

2. Käi alati ümber ühe väga mehega, keda sa tunnud, et ta Issanda käsusõna peab, kes ühemeeleline sinuga, kellel ärras meel on sinu vastu, kui sa peaksid komistama. Ja jää kindlaste tema südame nõuisse; sest üksigi ei ole ustavam teda.

3. Olgu neid küll palju, kes sinuga rahu peavad; aga olgu üks ainus tuhande seast su nõuandja.

4. Iga nõuandja annab nõuu, aga neid on ka, kes eneste kasuks nõuu annavad.

5. Arva oma ligemise asju ära oma enese asja järele, ja pane kõiki asju hästi tähele.

6. Ära pea kurja nõuu oma ligimese vastu, kui ta sinu juures julgeste elab.

7. Armasta oma vendi, ja ära pane ennast omas südames mitte kõrgemaks, kui nemad ja sinu rahva pojad ja tütreid on.

8. Poeg, pane ise-ennast tähele kõigi oma tegude sees ja ole hea sünnis inimene kõiges omas elamises. Ja mis sa ise vihkad, seda ära tee ühelegi.

31.

1. Selle mälestus, kes õige on, jääb õnnistamiseks; aga hõelate nimi mädaneb ära.

2. Jumalakartmata isa peale võtavad tema lapsed kaebada, sest et nemad tema pärast on ära põlatud.

3. Teine lugu on sellega, kelle mure on Issanda käsuõppetust tähele panna. — Tema mälestus ei lõpe mitte ära, ja tema nimi elab põlvest põlveni.

4. Võtkem nüüd neid kiita, kes kuulsad mehed, ja oma vanemaid, kes meid sünnitanud. Issand on palju auu enesele saatnud nende läbi, see suure auu, mis temal olnud igavesest ajast. Nende õpetuses on targad kõned, nemad õppisid mängide viisisid ja tegid laulusid ja panid neid kirja. Rikkad mehed, rammuga ehitud ja rahulised oma majade sees. Kõik need on oma rahva põlves auustatud ja kiitust saanud oma elupäivil. Niisugused on nende seas, kes järele jätnud auusa nime, et neid peab kiidetama. Ja teisi on, kelle peale üksigi ei mõtle, ja need on kadunud, otsekui nemad poleks olnud. Nemad on olnud, otsekui poleks nemad ega nende lapsed pärast neid olnud. Aga teised on helded mehed, kelle õigus pole mitte unustatud. Nende sooga jääb üks hea pärandus järele, nende järgmised jäävad Jumala seadusesse. Nende sugu on jäänud seaduse külge ja nende lapsed nendega. Nende sugu jääb igaveste, ja nende au ei kustu mitte ära. Nende ihu on rahu sees maetud ja nende nimi elab põlvest põlveni. Nende tarkust jutustavad rahvas üles ja nende kiitust kuulutab kogudus üles.

5. Nende mälestus olgu õnnistuseks. Nende luudkonnid haljendagu jälle nende hauadade seest, ja nende lapsed päriugu nende nime, et nemad auu saavad.

32.

1. Meeletumale on õpetus kui jalgrauad jalge ümber ja kui käsirauad parema käe ümber.

2. Mõistmata mehel on tühjad ja vale lootused, ja unenäud saadavad meeletumat otsekui lendama.

3. Ehk sina meeletuma tangu seas möösri sees peeneks tõukaksid nuiaga, siisgi ei lahku tema meeletu viis temast ära.

33.

1. Kes hea naese leiab, see leiab hea asja ja saab Jehova käest seda kätte, mis ta meelega pärast on.

2. Vaga naese mees on õnnis, ja tema päevade aru on kahevõrs.

3. Häbelik ja ustav naene on üpris väga armas, ja ei ühtigi, mis maksab, pole tema kasina hinge vääriline.

4. Sest tema on palju enam väärt kui perlid. Ta vahib kõik kohad omas majas ära ja ei söö mitte laiskuse leiba. — Ta pistab

omad käed koonlapuu kallale, ja tema peud peavad kedravart. — Ja otsib villu ja linu ja teeb tööd oma kätega heal meelel. — Ja tõuseb üles, kui alles öö on, ja annab oma perele rooga ja seatud osa oma ümmardajatele. — Tema riided on tugevad ja ilusad, ja ta naerab homset päeva. Ta teeb ise-enele kallid tekid, tema riided on kallist linasest ja purpuripunasest riidest. — Ta teeb oma käe laiali lahti viletsale ja pakub oma käsi vaestele. — Ja teeb oma suu lahti tarkusega, ja helduse käsuõpetus on tema keele peal.

5. Päike, mis Issanda kõrgeis paigus tõuseb, ja vaga naese ilu tema koja ehtes on ühesarnased.

6. Vaga naene on üks hea osa, ja antakse sellele, kes Jehovat kardab.

7. Vahva naene on oma mehe kroon; aga kes häbi teeb, on kui mäda tema luukontide sees.

8. Naesest on patu hakatus, ja tema pärast sureme meie kõik.

9. Üksigi pea ei ole seesugune kui mau pea, nõnda pole ühegi viha ülem kui naese viha.

10. Otsekui koid riidest välja tulevad, nõnda tuleb naesterahva kurjus naesterahvast.

11. Järgne läbitilkumine sau ajal ja riiakas naene, need on ühesugused.

12. Viin ja naesed eksitavad mõistlikud ära.

13. Ma pöörasin ka oma südame sinna, et ta pidi tundma ja läbi katsuma ja otsima tarkust ja head äramõtlemist ja tundma halpimise hõelust ja hullutajate halpimist. Siis leidsin mina, mis kibedam on kui surm: ühe naese, kelle süda oli kui võrgud ja noodad ja tema käed kui ahelad. Kes hea on Jumala ees, see peaseb tema käest; aga kes patune, see võetakse temast kinni.

34.

1. Oh sa paha meel, kust oled sa välja tulnud, et sa maad kavalusega katad?

2. Oh mu poeg! Eks ma peaks muretsema, et ma sind olen lasknud ära minna, kes sa mu silma valgus olid, meie ainus rõõm meie vanas eas, meie süda ja meie pärandus.

3. Oh surm, kui kibe oled sa, kui su peale mõtleb inimene, kes rahul on oma varandusega, mees, kellel pole palju tegemist, ja

kellele kõik asjad korda lähevad, ja kes jõuab hästi leiba võtta.

Oh surm, kui hea oled sa kehvale ja sellele, kes rammutu, kes väga elatand, ja kellel palju on muretsemist, ja kes paremat põlve ei looda ega oota.

35.

Kui keegi käsuõpetust peab, see on rohke ohvri andmine, ja kui keegi käsusõnu tähele paneb, see ohver saadab kasu. Kes tänu teeb, see toob roaohvrit, ja kellel hale meel on, see toob kiituse ohvrit. Kurjust maha jätma, see on Issanda meele pärast, ja ülekohtust lahkuma, see on lepituse ohver.

36.

1. Armastage õigust, kes teie maa peal kohut mõistate.

2. Ei ole mitte hea hõelast lugu pidada ja õige õigust kohtus kõveraks pöörda.

3. Peasta ära see, kellele ülekohtu tehakse, ja ära ole arg, kui sa mõistad, mis kohus on.

4. Tee oma suu lahti selle eest, kes keeletu, ja kõikide nende kohtuasja eest, kes on kadumas. Tee oma suu lahti ja mõista õiget kohut viletsale ja vaesele.

5. Kes õigust ja heldust taga ajab, see leiab elu, õigust ja auu.

6. Sest õigus pole surelik.

37.

1. Issand, sa kõigevägevam Jumal, halasta meie peale!

2. Issand, mu elu Isa ja Jumal, ära anna mulle mitte suurelisi silmi, ja pööra oma sulastest ikka ära jultund meel. Pööra minust ära tühi lootus ja lust, ja hoiä ikka seda, kes sind tahab teenida. Ärgu saagu kõhuhimu ega kiimatus mind kätte, ja ära anna mind, oma sulast, mitte häbemata hinge kätte!

3. Kaks asja palun ma sinu käest; ära keela neid mulle mitte, enne kui ma suren: Tühi ja vale kõne saada kaugele minust ära; vaesust ega rikkust ära anna mulle mitte, sööda aga mind leivaga, mis mu osaks seatud, et ma sind vahest ära ei salga, kui ma liiaks saan, ja mõtlen: kes on Jehova? ja et ma ei varasta, kui ma kehvaks jään, ja oma Jumala nime külge mitte kurjaste ei puudu.

4. Ja Tobias hakas ütlema: Kiidetud

olgu sa, meie vanemate Jumal, ja kiidetud olgu sinu püha ja auuline nimi igaveste; sind kiitku taevad ja kõik sinu loomad. Sa oled Adama loonud, ja oled temale abiliseks andnud Eva, tema naese, kes teda pidi kinnitama; neist on inimeste sugu sündinud. Sa oled ütelnud: See pole hea, et inimene üksi on, meie tahame temale abilise teha, kes tema kohane on. Ja nüüd, Issand, ma võtan seesinatse oma õe naeseks, mitte hooruse pärast, vaid tõsisest südamest, et ma lapsi sünnitaksin, et su püha nimi nende läbi saaks kiidetud ja auustatud; halasta mu peale, et ma temaga vanaks saan!

Ja Sara ütles temaga: Amen.

5. Ja ma sain kurvaks ja nutsin ja lugesin ahastuses sedaviisi:

Issand, sina oled õige, ja kõik sinu teud ja kõik sinu viisid on halastused ja tõde, ja sina mõistad õiget ja tõsist kohut igaveste. Mõtle mu peale ja vaata mu peale; ja ära nuhtle mu kätte minu pattu ja minu eksitusi, ja minu vanemate pattu, mis nemad on teinud sinu vastu. Sest nemad ei ole mitte sinu käskusid võtnud kuulda, ja sa oled neid andnud ära riisuda ja vangi viia ja surma kätte ja teutuse sõnaks kõige rahvale, kus meid on laiali pillatud. Nüüd on sinu õiged nuhtlused

mitmesugused ja tõsised, mis sa minu peale võid panna minu ja minu vanemate pattude pärast, sest meie ei ole sinu käskusid mitte pidanud, sest meie pole su ees mitte tões elanud. Tee siis nüüd minuga, mis su meelest hea on, käse mu vaimu seest ära võtta, et ma ära lahkun ja mullaks saan; sest mul on parem surra kui elada, sest ma olen kuulnud vale teutamisi, ja mul on suur kurbdus. Käse mind sest vaevast, mis mul nüüd on, lahti saada sinna igavesse paika, ära pööra oma palet mitte minust ära!

6. Ma tahan sind tänada, Issand kuningas, ja kiita sind Jumalat oma õnnistegijat. Ma tänan su nime, et sa mu kaitsja ja abimees oled, ja oled mu ihu hukatusest peastnud ja keelte teutuse köiest, huultest, mis valet räägivad. Ja sina oled mulle abimeheks olnud nende vastu, kes mu vastu panid. Ja oma suurt halastust mööda, mis kuulus on, oled sa mind ära peastnud nende suust, kes valmis olid, mind ära sööma; nende käest, kes mu hinge püüdsid, mitmest viletsusest, mis mul oli; tulest, mis mu ümberringi mind pidi ära lämmatama, ja kesk tule seest, et ma ära ei põlend; sügavast põrguhauast, ja keelepeksjate ja valelikkude käest; laimamisest, mis ülekohtusest keelest tuli kuninga ette. Mu hing sai

surma ligi ja mu elu oli surma häda ligi. Teised piirasid mu ümber kõigilt poolt, ja ei olnud kedagi, kes appi tuli. Ma otsisin abi inimeste käest, ja seda ei olnud. Siis mõtlesin mina su halastuse peale, Issand, ja mis sa igavesest ajast teinud. Sest sa kisud hädast ära, kes su abi ootavad, ja peastad neid paganaate käest ära. — Ma tahan su nime kiita ilma lõpmata ja sind tänada kiituse lauludega, sest sa oled mu palvet võtnud kuulda ja oled mind hukatusest ära peastanud ja kurja aja rahva käest välja kiskunud. Seepärast tahan ma sind kiituse lauludega tänada ja kiita ja Issanda nime auustada.

7. Kiidetud olgu Issand igaveste! Amen, see sündigu nõnda!

38.

1. Parem on pisut õigusega, kui palju voosi ülekohtuga.

2. Parem on pisut Jehova kartuses, kui suur varandus ja kärin seal juures.

3. Parem on peutäis vaikse meelega, kui kaks peutäit vaevaga ja vaimunärimisega.

4. Parem on kapstaroog, kus armastus juures, kui nuumhärg, kus vihkamine juures.

5. Kes kehva, see on parem, kui mees, kes valelik.

6. Varas on parem kui see, kes ikka peale valetab, aga mõlemad pärivad hukatuse.

7. Kehva, kes omas vagaduses elab, on parem kui see, kellel pööraised viisid ja kes pealegi rikas on.

8. See on parem, kellel mõistust vaja on, kui ta vaga on, kui see, kellel palju mõistust on ja kes astub üle käsu.

9. Naaber, kes ligi, on parem kui vend, kes eemal.

10. Parem on paha näuga mees, kui ilusa näuga naene, kes häbi sisse saadab.

11. Parem on kõrvemaal elada, kui riiaka naesega, kes meelepahandust teeb.

12. Parem on ilma lapseta surra, kui et lapsed on jumalakartmata.

13. Üks terve vaene, kes omas rammus kange, on parem kui rikas, kes omas ihus häda tunneb. Tervis ja hea põli on parem kui kõik kuld, ja tugev ihu enam kui otsata vara. Rikkus ei ole mitte enam kui tervis.

39.

1. Inimese ees on elu ja surm, ja mis nende meele pärast on, seda antakse neile. Sest Issanda tarkust on palju, ja ta on vägev

valitsuses ja näeb seda kõik. Ja tema silmad on nende kohal, kes teda kardavad, ja tema tunneb ära kõik inimese teud. Tema pole kedagi käsknud jumalakartmata olla ja pole ühelegi luba andnud p a t t u teha.

2. Aga kes pattu teevad, need sõdivad oma enese elu vastu.

3. Patune mees läheb edasi kurja tehes, ja see on temale üks kasu tema kahjuks.

4. Tema luudkondid on täis tema salajat pattu, ja nemad heidavad temaga magama põrmu.

5. Lõukoer varitseb saaki, nõnda ka patud neid, kes ülekohtusid asju teevad.

6. Patuste tee on kivine, aga nende ots on põrguhaud.

7. Kes võib ütelda: Ma olen oma südame selgeks teinud, ma olen puhas omast p a t t u s t ?

8. Mis on vaene inimene, et ta peaks selge olema, ja et see peaks õige olema, kes naesest sündinud?

9. Tähedgi pole tema silmade ees selged, veel vähem vaene inimene, kes uss, ja inimese laps, kes ussike on.

10. Inimesele on siin elus enamiste tarvis vett, tuld ja rauda ja soola ja jahu ja mett ja piima, viinamarja verd ja õli ja riidid. Kõik see tuleb jumalakartlikkudele heaks, nõnda tu-

leb see patustele jälle kurjaks, — et nemad õpiksid tundma, et igauht sellesamaga nuheldakse, misga tema pattu teeb.

11. Ära ütle mitte: Ma olen Issanda süü läbi ära taganenud; sest sina ei pea tegema, mis tema vihkab. Ära ütle mitte: Ta on mind nõnda loonud; sest temal pole hea meel patusest. Issand vihkab kõik, mis jälk on, ja see ei ole armas neile, kes teda kardavad. Ta on algusest inimese teinud, ja on teda jätanud tema tahtmise kätte. Kui sa tahad, siis pead sina käskusid, ja pead usku, mis meelega pärast on. Ta on tuld ja vett su ette pannud, mis sa tahad, sinna poole siruta oma käsi välja.

12. Ära ütle: Ma olen pattu teinud, ja mis häda on mul sest olnud? Sest Issand on pikameeleline, ei ta jäta su kätte nägemata. — Ja ära ütle mitte: Tema halastust on palju, küll ta lepitab ära mu pattude hulga. Sest halastus ja viha on tema juures, ja tema tuline viha jääb patuste peale. Ära viibi mitte Issanda poole pöörduda ja ära viida aega ühest päevast teise. Sest Issanda viha tuleb äkitselt, ja sind hukatakse ära kättemaksmise ajal.

13. Laps, oled sa pattu teinud, siis ära kasvata teps enam sinna juure, ja palu oma endiste pattude pärast, kui sa täiesti pöörnud.

Põgene patu eest kui ussi eest; kui sa tema ligi tuled, siis ta raiub sind. Tema hambad on lõukoera hambad, mis inimeste hinged seest ära võtavad. Kõik ülekoorus on kui kaheterane mõõk, selle haava ei või üksigi loom parandada.

14. Seepärast pööra jälle Issanda poole ja jäta patud maha; palu tema palge ees ja ära pahanda enam Issanda meelt. Pööra Kõige-kõrgema poole ja tagane ülekohtust ja vihka väga hirmsa patu tööd. Sest tema ise saadab sind pimedusest parandamise valguse sisse.

15. Saada ära omad üleastumised ja tee omad käed vagaks ja puhasta oma süda kõigest patust.

16. Kui sa Kõigevägevama poole pöörad, küll siis sind ehitatakse üles; kui sa saadad kaugele enese telkidest ära kõveruse: siis saad sa kulda panna põrmu peale ja Oviri kulda jõgede kaljude peale; siis on Kõigevägevam sinu rohke kuld ja su vägev hõbe; sest siis on Kõigevägevam sinu rõõm, ja sina võid omad silmad üles tõsta Jumala poole. Sa võtad teda paluda, ja ta võtab sind kuulda, ja sa tasud ära omad tõutused. Ja kui sa võtad ühe asja ette, siis läheb see sulle korda, ja sinu teede peal paistab valgus.

17. Mis on vaene inimene, et sa teda suureks pead ja et sa teda tähele paned?

18. Aga sina annad armu kõikidele, et nemad su omad on, oh Issand, hingede armastaja! Sest su hukkamisemata vaim on kõikide sees. Seepärast annad sa pisut märku neile, kes komistavad, ja tuletad nende meele ja maenitsed neid, kus nemad on pattu teinud, et nemad võtaksid kurjast lahkuda ja sinu sisse uskuda, oh Issand!

40.

1. Kui keegi ei hoia ennast suure hoolega Jumala kartuses, siis läheb tema elumaja pea raisku.

2. Ärgu jäägu ühegi inimese palk, kes sulle tööd teeb, üle öö sinu juure, vaid anna seda varsi tema kätte.

3. Omast leivast anna sellele, kellel nälg on, ja enese riidist neile, kes alasti on; kõigest, mis sul üle on, anna vaestele andid, ja ärgu olgu su silm kade vaestele andes.

4. Ära anna enese üle omas elus meelevalda ei pojale ega naesele, ei vennale ega sõbrale. Ära anna teisele oma varandust, et sul pärast ei ole tarvis seda kahetseda ja seda tagasi paluda. Nii kaua kui sa veel elad ja hinges oled, ära anna ennast mitte teise meelevallale. Sest parem on, et lapsed su käest paluvad, kui et sa peaksid oma poegade kätte

peale vaatama. Kõigi su tegude sees jäägu sulle võimus, ja ära saada oma auule teutust. Kui su elupäevad lõpevad, ja oma surma ajal jaga oma varandus.

41.

1. Räägi palju pisku sõnadega.
2. Vili näitab üles, kuidas puu on hoitud; nõnda näitavad mõtete kõned inimeste südameid üles.
3. Tarkade huuled külvavad tundmist.
4. Lahke suu teeb enesele palju sõpru, ja keel, mis hästi mõistab rääkida, võib palju häid kõnesid kõneleda.
5. Kui sul meelemõistus, siis vasta ligimesele, kui mitte, siis pane oma käsi suu peale. Sest auu ja häbi on kõnes, ja inimese keel saadab teda langema.
6. Õige sõna, mis jõleda suust tuleb, põlatakse ära; sest ta ei räägi seda mitte õigel ajal.
7. Jutt, mis ei aeta õigel, on kui mängilöömine leinamise ajal; karistamine ja noomimine on igal õigel ajal tarkuse töö.
8. Patune inimene segab sõbrad ära ja saadab rahuliste vahel keelepeksmist.
9. See on paha viis inimesest, kui ta ukse taga salaja kuulab.
10. Häbene sõnu välja rääkimast, mis sa

oled kuulnud, ja salajat kõnet ilmutamast, siis oled sa tõeste häbelik ja leiad armu igatühe inimese ees.

11. Kus ei ole puid, seal kustub tuli ära; nõnda ka, kus pole keelepeksjat, seal jääb riid soiku.

12. Nõnda kui kustutatud söed elava süte juures ja puud tule juures: nõnda on riiakas mees riidu kihutamas.

13. Vihamees on oma huultega magus, aga südames peab ta nõuu, sind auku maha lükata.

14. Huuled, mis armust põlevad, ja kuri süda sees, on kui hõbeda sitt, misga potitükk vaabatud. Oma huultega teeb see, kes vihkab, ennast teistviisi, ja omas südames peab ta pettust. Kui ta oma healt armsaks teeb, siis ära usu teda mitte; sest seitse hirmust asja on tema südames.

15. Kes omad kõned kinni peab, sellel on tundmine; ja mõistlik mees on tasase meelega. Ka meeletumat kui, ta vait on, arvatakse targaks, ja mõistlikuks, kui ta omad huuled kinni peab.

16. Kes annab mulle ühe vahi mu suu ette ja ühe tõsise pitseri mu huulte peale, et ma ei lange äkiste ja et mu keel mind ära ei riku.

17. Nii kaua kui ial mu õhk minu sees

ja Jumala Vaim mu ninas on: ei pea mu huuled mitte kõverust rääkima ega minu keel pettust kõnelema.

42.

1. Laps, omas elus katsu oma hinge läbi, ja vaata hästi, mis temale koormaks tuleb, ja ära anna temale seda mitte. Sest kõik ei tule kõigile kasuks, ja iga hing ei võta kõik heaks. Ära võta liiaste kõiksugu õrna rooga, ja ära söö väga ahneste. Sest kui sa väga palju sööd, siis saad sa haigeks, ja ahne söömine saadab kõhuvalu. Ahne söömise läbi on palju surnud, aga kes kasin, see pikendab oma elu.

2. Kuidas saab see inimene piskust küll, kes hästi on õpetatud, ja oma voodi peal ei lõõtsuta tema mitte. Kasin ihu magab tervisega, ta tõuseb vara üles, ja tema hing temaga. — Täitmata inimese peale tuleb see vaev, et ta ei või magada, ja et ta saab vihaseks ja valu tunneb. — Kui sind on sunnitud sööma, siis tõuse nende seast üles, mine kõndima, siis saad sa hingata.

3. Kui sa suures lauas istud, siis ära aja seal oma kurku mitte laiali. Ära ütle mitte: Siin on palju. Mõtle, et kuri silm kaval on. Kuhu see vaatab, sinna ära siruta oma kätt, ja ära puudu selle vastu vaagnas. — Söö kui inimene, mis sulle ette pannakse, ja ära pane

kõik nahka, et sind ei vihata. — Jää esmalt ära söömast hea viisi pärast, ja ära ole täitmata, et sa ei komista. — Ja kui sa mitme seas istud, siis ära siruta oma kätt mitte esmalt välja nende ees.

43.

1. Olgu su jalg harvalt su sõbra kotta minemas, et ta sinuga ära ei tüdine ja sind ei võta vihata.

2. Mõni sõber on ka, kes lauas kui sõber istub, aga viletsuse päeval mitte ei jää sõbraks. Kui sul hea põli on, siis on tema kui sina ja kui oma sinu kodakondsete vastu. Aga kui sind alandatakse, siis on tema sinu vastane ja petab ennast su silma eest ära. Lahku ära enese vaenlastest, ja hoiä ennast oma sõprade eest!

44.

Nõnda kui külm vesi on väsinud hingele, nõnda on head sõnumed kaugelt maalt.

45

1. Kõik liha läheb vanaks kui riie, sest see on seadus maailma algusest: Sa pead tõeste suurema. Otsekui haljas leht jämeda puu peal: muist ta ajab maha, muist ta kas-

vatab jälle; nõnda on ka liha ja vere sugu: üks sureb, teine sünnib.

2. Jumal on inimese loonud, et tema ei pidand surema, ja on teda oma enese olemise sarnaseks teinud. Aga kuradi kadeduse läbi on surm maailma sisse tulnud; aga need, kes tema päralt on, otsivad seda.

46.

Silmist tunnukse, mis viisi süda on.

47.

1. Wäga õnnis on inimene, kes tarkuse leiab, ja inimene, kes mõistuse kätte saab.

2. Tarkus on kui raske asi neile, kes ei võta õpetust, ja kes rumal, see ei jää mitte tema juure.

3. Sest tarkus ei lähe mitte hinge sisse, mis kurja peale kaval, ei ela ka mitte ihus, mis patu all kinni.

4. Pilkaja otsib tarkust, aga ta ei saa mitte; aga tundmine on mõistlikule kerge.

5. Tule kõige oma hingega tema juure ja hoiä tema teed kõigest omast väest. Kuula tema järele ja otsi teda, siis ta saab sulle tuttavaks, ja kui sa teda kätte saad, siis ära lase teda käest ära. Sest viimaks leiad sa tema seest rahu ja tema saadab sulle rõõmu.

6. Hakka õpetusest kinni, ära anna mitte järele, hoia seda, sest tema on su elu.

7. Tarkus on selge ja ei närtsi ära, ja teda näikse pea neist, kes teda armastavad, ja teda leitakse neist, kes teda otsivad. Ta tõttab nende poole, et ta saab tuttavaks neile, kes teda enne himustavad. Sest tema käib ümberkaudu otsides neid, kes tema väärt on, ja teeradade peal näitab ta ennast neile hea meelega ja tuleb nende vastu igaühes mõttes.

8. Sest tarkuse sees on vaim, kes mõistlik, kes püha, üks ikka, mõne viisiga, läbiuurija, ikka liikumas, selge, ilma vigata, tõsine, kahjuta, kes head armastab, terav, kõigest üle, heategija, inimeste armastaja, kindel, tugev ilma mureta, kes kõik võib teha ja kõik läbi näha, ja käib kõik vaimud läbi, mis on mõistlikud, puhtad ja veel nii väga kõigest asjust läbitungivad. Sest tarkus liigub palju ülemal viisil kui kõik muu liikumine, ta tungib ja käib kõik asjad läbi oma puhtuse pärast. Sest ta on Jumala väe aur ja selge voolamine Kõigevägevama auu seest; seepärast ei saa ühtigi, mis ropp on, tema sisse. Sest ta on igavese valguse paistus ja Jumala väe peegel, kus pole viga sees, ja tema headuse kuju. Et ta küll ainus on, siisgi võib ta kõik teha, ja eneses

seistes teeb ta kõik uueks; ja igas põlves läheb ta püha hingede sisse ja valmistab Jumala sõpru ja prohvetid.

9. Kui ma alles noor olin, enne kui ma sain eksida, siis otsisin ma tarkust avalikult omas palves. Selle pärast tegin ma palvet templi poole, ja tahan seda oma otsani otsida. Mu süda rõõmustas selle pärast, otsekui viinamarja õie pärast, mis küpseks saab. Ma käisin otsekohe tema järel ja kuulasin noorelt ta järele. Ma panin seda tähele ja võtsin seda vastu ja õppisin palju enese heaks. Ma sain kasu ta läbi, ma tahan auu anda sellele, kes mulle tarkust annab. Ma olen ette võtnud tema sõna järele teha ja head taga nõuda, ja ma ei saand mitte häbisse. Ma hoidsin südamest ta poole ja kandsin hoolt ses, mis ma tegin. Ma tõstsin omad käed üles kõrgesse, siis sain ma omas rumaluses valgust. Ma pöörsin oma südamega ta poole ja leidsin teda puhastamisest. Ma sain algusest temaga tuttavaks, seepärast ei jäeta mind mitte maha. Mu süda ihaldas väga teda, seepärast olen ma hea varanduse kätte saanud. Issand on mulle palgaks andnud ühe uue keele, seege tahan ma teda kiita. Tulge mu ligi teie, kes ei ole hästi õpetatud, ja jääge õpetuse kooli. Mispärast tahate teie neist asjust

ilma seista? Ja teie hingedel on suur janu. Ma olen oma suu lahti teinud ja rääkinud, ostke nüüd enestele tarkust ilma rahata. Heitke oma kaela tema ikke alla, võtke õpetus südamesse; tarkus on ligi, et teda võib leida. Vaadake oma silmaga, kuidas ma natukese aega olen vaeva näinud, ja olen suure hingamise leidnud. Võtke õpetus vastu kui suur hõbevarandus ja pidage see kallimaks kui palju kulda!

10. Tarkuse saak on enam kui perlid. Ei või kulda selle eest anda ega hõbedaga ära vaagida tema hinda.

11. Ta on kallim kui perlid, ja mis sa ial võid ihaldada, ei saa tema vastu. Tema paremal pool on pikk iga, tema pahemal pool on rikkus ja au. Tema teed on lõbusad teed, ja kõik tema jalgteed on rahu. Ta on elupuuks neile, kes temast kinni hakkavad, ja kes temast kinni peab, teda tuleb õnsaks kiita.

12. Kust tuleb siis tarkus, ja kus on mõistuse paik?

13. Jehova annab tarkuse; tema suust tuleb tundmine ja mõistus.

14. Kui sa seda otsid kui hõbedat, ja seda üles otsid kui maha pandud varandusi: siis saad sina Jehova kartust mõista ja leiad

Jumala tundmise; siis saad sa mõista õigust ja mis kohus on, ja õigeid viisisid ja kõiki häid jälgi.

15. Vaata, Issanda kartus, see on tarkus, ja kurjast ära lahkuma, see on mõistus.

48.

1. Tere tulemast, mu vend!

2. Ole julge, mu tütar! Taeva ja maa Issand andku sulle armu seesinatse sinu kurbduse eest. Ole julge, mu tütar!

3. Ärge kartke, rahu olgu teile, kiitke aga Jumalat igaveste!

4. Jumal andku teile head teed!

5. Jumal, kes üleval taevas elab, andku teile head teed, ja tema ingel mingu teiega!

49.

Võitle tõe pärast surmani, siis võtab Issand Jumal ikka su eest sõdida.

50.

Ükski inimene ei tea, mis veel peab sündima.

51.

Otsekui see on, kes varju tautab ja tuult taga ajab, nõnda on see, kes unenägusid tähele paneb. — Lausumised ja tähtede selatamised ja unenäud on tühjad, ja niisugune süda tunneb tühje mõttid kui see, kes lapsevaevas on. — Kui need ei tule Kõigekõrgema käest sinu juhutamiseks, siis ära hooli neist ühtigi. Sest unenäud on mitund petnud, ja kes nende peale on lootnud, on eksituse sisse saanud.

52.

1. Mis sulle kästud, seda mõtle ikka.
 2. Ära pane imeks patuse tegusid, usu Issandat ja jää oma töö juure.
 3. Issanda õnnistus on vaga töö palgaks, ja tema laseb oma õnnistuse ühel tunnil kermeste tõusta.
 4. Jää oma ameti peale ja ela seal sees ja saa vanaks omas tegemises.
-

53.

Ole kui isa vaeste-laste vastu ja nende ema vastu kui tema mees.

54.

1. Laps, ära jätta vaest toitmata, ja ära tee viivitust kehvadele, kes su peale vaatavad.

2. Pööra oma kõrv vaese poole ja vasta temale rahulisel viisil tasase meelega.

3. Omast leivast anna sellele, kellel nälgon, ja enese riidist neile, kes alasti on.

4. Omast varandusest anna vaestele andid, ja ärgu olgu su silm mitte kade vaestele andid andes; ära pööra oma palet ei ühestgi vaesest ära, siis ei saa ka Jumala pale sinust ära pöördud. Sedaviisi kui sul täib, anna sest andid vaestele; kui sul pisut jõudu on, ära kardada sest piskust vaestele anda.

5. Ja ära kardada, poeg, et oleme kehvaks saanud, sest saab sulle küll, kui sa Jumalat kardad ja taganed kõigest patust ja teed, mis tema meele pärast on.

55.

1. Ja üks vaim läks mu silmist mööda, ta pani mu ihukarvad püsti seisma. Ta seisis, aga ma ei tundnud tema tegumoodu, üks kuju

oli mu silma ees, vaikne asi oli, ja ma kuulsin ühe heale: Kas vaene inimene õigem on kui Jumal? Kas mees puhtam on kui tema Looja?

2. Vaimusid on, mis on loodud kätte maksma kurja, ja need teevad omas tulises vihas omad piitsad tugevaks. Ja kui nuhtlemise aeg käes on, siis puistavad nemad oma viha välja ja vaigistavad selle viha, kes neid on teinud. Tuluke ja rahe ja nälg ja surm, kõik need on loodud kätte maksma kurja. Metsaliste hambad ja korpionid ja maud ja mõõk, mis jumalakartmata kätte maksab hukatuseks. Issanda käsu pärast on nemad rõõmsad, ja maa peal on nemad valmis, kus tarvis on, oma seatud ajal ei lähe nemad mitte üle käsu.

56.

1. Inimese päeva-arü on sada aastat, kui palju on; aga millal igaüks ära sureb, see on teadmata.

2. Hallid juuksed on ilus kroon, mis õiguse tee pealt leitakse.

3. Vanade kroon on, et nemad palju näinud, ja Issanda kartus on nende kiitlemine.

4. Tarkus on neil, kes väga elatand, ja mõistus neil, kell pikk iga.

5. Kui ilus on vanade tarkus, ja nende arvamine ja nõu, kes on auu sees.

6. Sest auus vanadus ei ole see, mis mitmeaastane, ega tule arvata aastate aru järele. Aga meelemõistus on inimestele halli juukste eest, ja ilma vigata elu on vana-ea nägu.

* * *

Kuulgem kõik, mis sellesinatse sõna otsus on: Karda Jumalat ja pea tema käs-kusid, sest see on iga inimese kohus.

Tarkuse sõnade leiukohad.

<p>1.</p> <p>1. Kog. 3, 1.</p> <p>2. Sir. 40, 13.</p> <p>3. " 14, 19. 20.</p> <p>4. " 51, 39.</p> <p>5. " 13, 19.</p> <p>6. Kog. 12, 13. 14.</p> <p>7. " 11, 9.</p> <p>8. Sir. 4, 23.</p> <p>9. Kog. 12, 1—7.</p> <hr style="width: 20%; margin: 10px auto;"/> <p>10. Tark. 9, 1—6.</p> <p>9. 10.</p> <hr style="width: 20%; margin: 10px auto;"/> <p>2.</p> <p>1. Šp. 14, 16.</p> <p>2. " 13, 16.</p> <p>3. " 15, 21.</p> <p>4. " 12, 1.</p> <p>5. " 15, 32.</p> <p>6. Sir. 21, 13.</p> <p>7. Šp. 13, 18.</p> <p>8. " 3, 35.</p> <p>9. " 18, 20.</p> <p>10. " 13, 20.</p> <p>11. " 14, 15.</p> <p>12. " 14, 18.</p> <p>13. Sir. 21, 22.</p> <p>14. Šp. 17, 12.</p> <hr style="width: 20%; margin: 10px auto;"/>	<p>15. Šp. 12, 5.</p> <p>16. " 13, 6.</p> <p>17. " 14, 34.</p> <p>18. " 12, 26.</p> <p>19. " 12, 10.</p> <p>20. " 15, 9.</p> <p>21. " 10, 29.</p> <p>22. " 11, 3.</p> <p>23. " 11, 5.</p> <p>24. " 13, 21.</p> <p>25. " 10, 27.</p> <p>26. " 12, 21.</p> <p>27. " 24, 16.</p> <p>28. " 3, 33.</p> <p>29. " 14, 32.</p> <hr style="width: 20%; margin: 10px auto;"/> <p>30. Šp. 15, 2.</p> <p>31. Sir. 21, 28.</p> <p>32. " 21, 27.</p> <p>33. Šp. 12, 22.</p> <p>34. " 13, 5.</p> <p>35. " 14, 5.</p> <p>36. " 10, 31.</p> <p>37. " 15, 1.</p> <p>38. " 15, 18.</p> <p>39. Sir. 28, 19.</p> <p>40. Šp. 20, 3.</p> <p>41. " 10, 12.</p> <p>42. " 29, 23.</p> <p>43. " 27, 2.</p> <p>44. " 28, 15.</p> <p>45. " 10, 19.</p> <hr style="width: 20%; margin: 10px auto;"/>	<p>46. Šp. 12, 11.</p> <p>47. " 13, 11.</p> <p>48. " 28, 20.</p> <p>49. " 28, 22.</p> <p>50. Sir. 40, 28.</p> <p>51. Šp. 15, 27.</p> <p>52. Sir. 4, 34.</p> <p>53. Šp. 17, 22.</p> <p>54. Kog. 5, 11.</p> <p>55. Šp. 20, 29.</p> <hr style="width: 20%; margin: 10px auto;"/> <p>3.</p> <p>1. Sir. 27, 1.</p> <p>2. Kog. 5, 9.</p> <p>3. Sir. 31, 5. 6.</p> <p>4. Šp. 27, 20.</p> <p>5. Kog. 5, 10.</p> <p>6. Sir. 14, 3—5. 7. 6.</p> <p>7. " 40, 15.</p> <p>8. " 10, 9. 10.</p> <p>9. Iob 20, 15. 21.</p> <p>22. 19. 18.</p> <hr style="width: 20%; margin: 10px auto;"/> <p>10. Šp. 1, 10—14.</p> <p>19. 16. 18. 15.</p> <hr style="width: 20%; margin: 10px auto;"/> <p>4.</p> <p>1. Šp. 29, 23.</p> <p>2. Sir. 32, 1.</p>
--	--	---

3. Sir. 3, 17.	15. " 23, 11.	4. Sir. 10, 28.
4. " 2, 45.	16. " 18, 24. 25.	5. Õp. 28, 21.
5.	17. Sir. 7, 3.	6. Sir. 22, 31.
Sir. 28, 1-8.	18. " 5, 2. 3.	7. " 12, 11.
6.	19. Õp. 24, 29.	11.
1. Ül. 8, 6.	20. " 20, 22.	1. Sir. 40, 1-6.
2. Õp. 25, 21. 22.	21. " 22, 22. 23.	11. 12.
7.	22. Sir. 4, 33.	2. Kog. 1, 14.
1. Õp. 22, 1.	23. Õp. 22, 24. 25.	3. " 3, 22. 23.
2. Sir. 10, 21.	24. " 22, 26.	4. " 3, 12. 13.
3. " 10, 35. 36.	25. Sir. 8, 16.	5. " 2, 13.
4. " 4, 27. 14.	26. " 11, 35.	6. Sir. 11, 17.
8.	27. " 8, 23.	7. " 40, 20.
1. Kog. 7, 9.	28. " 12, 13.	8. Tob. 4, 13.
2. Sir. 28, 12.	29. " 11, 2.	9. Õp. 14, 27.
3. " 23, 24.	30. " 27, 7.	12.
9.	31. " 11, 34.	1. Kog. 10, 14.
1. Sir. 4, 32.	32. " 8, 8.	2. Õp. 17, 10.
2. " 32, 10.	33. Sir. 2, 2.	3. " 17, 25.
3. " 11, 9.	34. Tob. 4, 15.	4. " 26, 11.
4. " 1, 30.	35. Õp. 23, 6.	5. Sir. 22, 18.
5. " 7, 14.	36. Sir. 32, 21.	6. Õp. 26, 4. 5.
6. " 5, 16.	37. " 9, 3.	13.
7. Õp. 20, 19.	38. " 9, 8.	Sir. 41, 20 — 42, 2.
8. Sir. 8, 14.	39. " 5, 11.	14.
9. " 8, 13.	40. Tark. 1, 12.	1. Sir. 34, 15.
10. " 8, 22.	41. Sir. 3, 20.	2. Tark. 1, 16.
11. " 22, 14-16.	42. " 7, 6.	3. " 3, 1. 5-8.
12. " 8, 24.	43. Õp. 25, 6. 7.	
13. " 37, 10.	44. Sir. 32, 10.	
14. " 8, 11.	45. " 5, 18.	
	46. Õp. 23, 17.	
	10.	
	1. Kog. 1, 8.	
	2. Iob 32, 9.	
	3. Sir. 40, 17.	

15.

1. Šp. 4, 23. 24.
2. Tark. 1, 11.
3. Sir. 11, 14.

16.

1. Šp. 21, 10.
 2. " 16, 27.
 3. Tark. 2,1-22.
-
4. Šp. 24, 17. 20.
 5. " 5, 22. 23.
 6. " 4, 16.
 7. Tark. 14,23-27.
 8. " 3, 11-13.
 9. " 3, 19.
 10. Iob 20, 4-9;
18, 19.
 11. " 8, 13.
 12. Šp. 4, 18.

13. Šp. 12, 28.
14. Tark. 5, 6-16.

17.

Sir. 8, 11.

18.

1. Tark. 7,13-6.
 2. Kog. 9, 11.
-
3. Sir. 18, 9.
 4. " 17, 1-16.
19-21. 23-26.
 5. Iob. 5, 17-27.

19.

1. Šp. 1, 22.
2. " 8, 5.
3. Sir. 19, 1.
4. " 31, 3. 4.
5. Šp. 27, 23.
6. Sir. 11, 3.
7. " 13, 32.
8. Iob 5, 2.
9. Sir. 30, 26.
10. Šp. 29, 22.
11. " 30, 33.
12. Sir. 22, 22. 23.
13. " 12, 12.
14. " 28, 13.
15. " 28, 10.
16. " 13, 4.
17. " 21, 10.
18. Šp. 29, 27.
19. Sir. 5, 13.
20. Šp. 16, 6.

20.

1. Iob 36, 26.
2. Sir. 43, 36.
3. Iob 23, 8. 9.
4. Sir. 18, 5-8.
5. Tark. 9,13-16.
6. " 13, 1-4.
7. Sir. 43, 32.
8. " 18, 1-4.

9. Sir. 43, 33. 34.
10. " 16, 21. 22.
11. Iob 37, 5.
12. " 12, 13.
13. Sir. 42, 32.
14. Iob 5, 9.
15. Sir. 39, 24-27.

16. Iob 12, 7-10.
17. Sir. 16, 29. 30.

18. Iob 38, 1-11.
16-19. 22. 35.
37. 38. 28-33;
39,26. 27. 9-12.
19.20;38,39-41.
36;37,16.10-14;
40, 3. 4.

19. Sir. 42, 21-23.
20. " 43, 1-31.
37. 38.

21. Sir. 18, 14-16.
22. " 35, 24.
23. " 17, 29.
24. " 2, 7.
25. " 16, 13. 14.

26. Tob. 4, 5.
27. Šp. 3, 5-7.
28. Sir. 16, 19. 20.
29. Tark. 1, 19.
30. " 1, 7.
31. Sir. 34, 13. 14.
32. Šp. 20, 22.
33. Sir. 2, 6.
34. " 2, 11.
35. " 32, 24.

36. Sir. 51, 40.
37. Tob. 3, 11.
38. Sir. 39, 19-21.
43.
39. " 51, 1. 2.
40. Tob. 13, 1.

21.	26.	30.
1. Õp. 21, 17.	1. Sir. 40, 31.	1. Sir. 9, 18—20.
2. Sir. 21, 9.	2. " 33, 31.	2. " 37, 16—18.
3. Õp. 27, 18.	3. Õp. 10, 26.	3. " 6, 7.
4. Sir. 27, 14.	4. " 26, 14.	4. " 37, 7.
5. " 23, 13.	5. " 21, 25.	5. " 31, 17.
6. Õp. 17, 4.	6. " 26, 15.	6. Õp. 3, 29.
7. Sir. 27, 22—24.	7. " 20, 4.	7. Tob. 4, 13.
8. Õp. 26, 27.	8. Kog. 10, 18.	8. " 4, 14. 15.
9. " 22, 8.	9. Õp. 24, 30, 31.	—
10. " 22, 9.	10. " 6, 6—11.	—
11. " 19, 17.	—	31.
12. Sir. 21, 7.	27.	1. Õp. 10, 7.
13. " 32, 17.	Sir. 13, 17.	2. Sir. 41, 10.
14. " 2, 16—18.	—	3. " 38, 36;
15. " 1, 14.	28.	39, 13.
—	1. Sir. 3, 16.	4. " 44, 1. 2.
22.	2. " 7, 28. 29.	6—17.
1. Õp. 16, 18.	3. " 3, 7. 8.	5. " 46, 21.
2. Sir. 10, 13. 14.	4. Õp. 1, 8. 9.	—
3. Iob 15, 12—14.	5. Sir. 6, 19—21.	32.
4. Õp. 16, 5.	36—40.	1. Sir. 21, 21.
—	6. Tark. 4, 18. 19.	2. " 34, 1.
23.	7. Õp. 28, 7.	3. Õp. 27, 23.
Sir. 30, 22—27.	8. Sir. 3, 1. 2.	—
—	9. Õp. 23, 15, 16.	33.
24.	10. Tob. 4, 3. 4.	1. Õp. 18, 22.
1. Sir. 14, 8.	—	2. Sir. 26, 1.
2. Õp. 24, 1. 2.	29.	3. " 26, 17.
—	1. Sir. 7, 24. 25.	4. Õp. 31, 10. 27.
25.	2. Õp. 22, 6.	19. 13. 15. 25.
1. Õp. 22, 7.	3. " 29, 15.	22. 20. 26.
2. Sir. 18, 37.	4. " 22, 15.	5. Sir. 26, 18.
3. " 29, 2—9.	5. " 23, 13. 14.	6. " 26, 1.
—	6. " 13, 24.	—
	7. Sir. 30, 7—14.	7. Õp. 12, 4.
	8. " 30, 1—5.	8. Sir. 25, 25.

9. Sir. 25, 16.	5. Tob. 3, 1—6.	12. Sir. 5, 4. 6--9.
10. " 42, 19.	—	—
11. Šp. 27, 15.	6. Sir. 51, 1—13.	13. Sir. 21, 1 - 4.
12. Sir. 19, 2.	16—18.	14. " 17, 25·26.
13. Kog. 7, 25. 26.	—	15. " 38, 10.
—	7. Sir. 50, 39.	16. Iob 22, 23—28.
34.	—	—
1. Sir. 37, 3.	38.	17. Iob 7, 17.
—	1. Šp. 16, 18.	18. Tark. 11, 26-12.
2. Tob. 10, 5.	2. " 15, 16.	1. 2.
—	3. Kog. 4, 6.	—
3. Sir. 41, 1—4.	4. Šp. 15, 17.	40.
—	5. " 19, 22.	1. Sir. 27, 3.
35.	6. Sir. 20, 25.	2. Tob. 4, 14.
Sir 35, 1—3.	7. Šp. 28, 6.	3. " 4, 16.
—	8. Sir. 19, 24.	4. Sir. 33, 22—27.
36.	9. Šp. 27, 10.	—
1. Tark. 1, 1.	10. Sir. 42, 20.	41.
2. Šp. 18, 15.	11. Šp. 21, 19.	1. Sir. 32, 9.
3. Sir. 4, 9.	12. Sir. 16, 4.	2. " 27, 6.
4. Šp. 31, 8. 9.	13. " 30, 15-17.	3. Šp. 15. 7.
5. " 21, 21.	—	4. Sir. 6, 6.
6. Tark. 1, 15.	39.	5. " 5, 14. 15.
—	1. Sir 15, 17—20.	6. " 20, 20.
37.	2. Tob. 12, 10.	7. " 22, 6.
1. Sir. 36, 1.	3. Sir. 20 8.	8. " 28, 9.
—	4. Iob 20, 11.	9. " 21, 26.
2. Sir. 23, 6—8.	5. Sir. 27, 10.	10. " 42, 1. 2.
—	6. " 21, 11.	11. Šp. 26, 20.
3. Šp. 30, 7—9.	—	12. Sir. 26, 21.
—	7. Šp. 20, 9.	13. " 12, 22.
4. Tob. 8, 7—10.	8. Iob 15, 14.	14. Šp. 26, 23—25.
—	9. " 25, 6.	15. " 17, 27. 28.
—	10. Sir. 39, 32. 33;	16. Sir. 22, 33.
—	Tark. 11, 16.	17. Iob 27, 3. 4.
—	11. Sir. 15, 11—16.	—

42.	9. Sir. 51, 19–37.	52.
1. Sir. 37, 32–36.	—	1. Sir. 3, 21.
2. " 31, 21–24.	10. Iob 28, 18. 15.	2. " 11, 26.
3. " 31, 13. 14.	11. Šp. 3, 15–18.	3. " 11, 28.
16, 18–20.	—	4. " 11, 25.
—	—	—
43.	12. Iob 28, 20.	53.
1. Šp. 25, 17.	13. Šp. 2, 6.	Sir. 4, 10.
2. Sir. 6, 11–14.	14. " 2, 4. 5. 9.	—
—	15. Iob 28, 28.	—
44.	—	54.
1. Šp. 25, 25.	48.	1. Sir. 4, 1.
—	1. Tob. 5, 13.	2. " 4, 8.
45.	—	3. Tob. 4, 16.
1. Sir. 14, 17. 18.	2. Tob. 7, 23.	4. " 4, 7. 8.
2. Tark. 2, 23. 24.	—	5. " 4, 21.
—	3. Tob. 12, 17.	—
46.	—	55.
Sir. 37, 22.	4. Tob. 5, 16.	1. Iob. 4, 15–17.
—	—	2. Sir. 39, 34–38.
47.	5. Tob. 5, 16.	—
1. Šp. 3, 13.	—	56.
2. Sir. 6, 22.	49.	1. Sir. 18, 10.
3. Tark. 1, 4.	Sir. 4, 31.	2. Šp. 16, 31.
4. Šp. 14, 6.	—	3. Sir. 25, 6.
5. Sir. 6, 28–30.	50.	4. Iob. 12, 12.
6. Šp. 4, 13.	Kog. 10, 14.	5. Sir. 25, 5.
—	—	6. Tark. 4, 8. 9.
7. Tark. 6, 12.	51.	* * *
13, 16.	Sir. 34, 2. 5–7.	Kog. 12, 13.
8. " 7, 22–27.	—	
—	—	

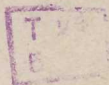

J. Kurrik'u uuemad raamatud:

- 1) **Waimus ja tões.** Raamat mõnesuguste palwetundide pidamise tarwis.
- 2) **Surma warju orus.** Leinakordade kohased kirjasõnad ja palwed, maenitused ja laulud.
- 3) **Mis ütleb kiri?** Ewangeliumi usuõpetuse järele kokku seatud kirjatunnistused.
- 4) **Tarkuse sõnad.** Piiblist Salomoni raamatutest ja Iobi ja Siraki ja Tobia raamatust.
- 5) **Nimede raamat.**
- 6) **Ristimise raamat.**

2. - / 356 P 480

Ar 901
Kurrik, J.
Tarkuse